

KOSKE
KESKI-SUOMEN
SOSIAALIALAN
OSAAMISKESKUS

RAPORTEJA 36

LOPPURAPORTTI

**KESKI-SUOMEN
VAMMAIS-KASTE -HANKE
2011-2012**

SOSIAALI
ALAN
OSAAMIS
KESKUKSET
10
VUOTTA

PIRJO LEHTOVAARA
SIVI TALVENSOLA

Julkaisija

Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

Raportteja 36

Osoite:

Matarankatu 4

40100 Jyväskylä

www.koskeverkko.fi

ISBN 978-952-5477-39-9

ISSN 1459-4757 (painettu)

ISSN 1459-579X (verkkojulkaisu)

Painopaikka

Sovatek, Jyväskylä 2012

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Lehtovaara, Pirjo & Talvensola, Sivi
Raportin nimi	Keski-Suomen Vammais-Kaste -hanke 2011–2012. Loppuraportti
Kustantaja	Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus
Painopaikka	Sovatek
Vuosi	2012
Sivumäärä	45 + 5 liitettä
Sarjanro	36

Keski-Suomen Vammais-Kaste -hanke oli osa valtakunnallista vammaispalveluhanketta, jonka visiona oli lisätä vammaisten henkilöiden osallisuutta, vahvistaa lähipalveluja sekä turvata erityisosaaminen vammaispalveluissa. Kukin valtakunnallisen hankkeen yhdeksästä osahankkeesta valitsi viidestä teemasta itselleen tärkeimmät. Keski-Suomen osahankkeen painopistealueiksi valittiin palvelurakenteiden kehittäminen ja osaamisen vahvistaminen. Hankkeen toiminta pohjautui lähinnä työryhmä- ja verkostotyöskentelyyn, jossa hyödynnettiin mm. jo olemassa olevia foorumeita. Keskeisiä toimintatapoja olivat kartoitukset, yhteistyötapaamiset sekä koulutus- ja teemapäivät.

Keski-Suomen vammaispalveluissa on haluttu painottaa lähipalveluita ja niiden edelleen kehittämistä. Hankkeen aikana saatiin vahvistusta tälle, maakunnassa on jo vuosia rakennetulle toimintamallille. Maakuntaan tarvitaan myös entistä selkeämpi erityispalvelujen rakenne tukemaan lähipalveluita. Palvelurakenteet, tavat ja resurssit vaihtelevat paljon eri puolilla Keski-Suomea. Maakunnallisten erityispalvelujen tulisi olla monimuotoisia ja joustavia, jotta ne pystyvät vastaamaan maakunnan eri osien erilaisiin tarpeisiin.

Maakunnallisten erityispalvelujen kokonaisuutta hankkeessa pohtinut työryhmä hahmotteli erityispalvelujen ja lähipalvelujen suhdetta ja sisältöjä ottamatta kantaa siihen, kenen toimesta tai kuinka nämä järjestetään. Työryhmä totesi, että kriisitilanteita pystytään vähentämään kehittämällä lähipalveluja edelleen sekä lisäämällä konsultaatio- ja jalkautuvia palveluja. Tiedonvälityksen ja kirjaamisen oleellisuus vammaispalveluissa nousi hankkeessa esille ja aiheen työstäminen jatkuu hankkeen jälkeen.

Keski-Suomen vammaispalveluiden laitoserakenteet on purettu useita vuosia sitten ja maakuntaan on kertynyt vankkaa kokemusta lähipalvelujen tuottamisesta. Koska muualla Suomessa ei ole vastaavanlaista tilannetta, on Keski-Suomi hyvä alue kokeilla ja rakentaa uusia nykyideologian mukaisia vammaispalvelujen toimintamalleja. Tätä puoltaa myös Keski-Suomen koko

(n. 250 000 asukasta) ja maantieteellinen rakenne (Suomi pienoiskoossa). Keski-Suomi tarvitsee tilanteeseensa sopivan maakunnallisten erityispalvelujen toimintatavan. Tällaista toimintamallia voi lähteä työstämään hankkeen erityispalvelujen kokonaisuutta pohtineen työryhmän ehdotuksen ja sosiaali- ja terveysministeriön palvelurakennetyöryhmän kesällä 2012 julkaiseman väliraportin pohjalta.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
	1.1 Vammaispalvelujen kehittäminen Keski-Suomessa	5
	1.2 Vammaispalvelujen valtakunnallinen kehittäminen	7
2	KESKI-SUOMEN TAVOITTEET, TOIMENPITEET JA KESKEISET TULOKSET SEKÄ JATKOEHDOTUKSIA	11
	2.1 Palvelurakenteen kehittäminen	11
	2.2 Osaamisen vahvistaminen	21
	2.3 Jatkokehittämisaiheet	23
3	HANKKEEN MUU TOTEUTUS	25
	3.1 Organisaatio ja henkilöstö	25
	3.2 Työryhmät	26
	3.2.1 Osahankkeen ohjausryhmä ja työrukkasryhmä	26
	3.2.2 Teematyöryhmät Keski-Suomessa	27
	3.2.3 Valtakunnallisen hankkeen työryhmätyöskentely	28
	3.2.4 Muu työryhmätoiminta	28
	3.3 Yhteistyö sidosryhmien kanssa	29
	3.4 Tapahtumat ja koulutukset	30
	3.5 Asiantuntijapalveluiden käyttö	31
	3.6 Tiedottaminen	32
4	OSAHANKKEEN SEURANTA JA ARVIOINTI	32
	4.1 Toiminnan kehittämistä edistävät ja estävät tekijät	33
	4.2 Ohjausryhmän arviointi osahankkeesta	35
5	RAHOITUS	38
6	VISIOITA TULEVAAN	38
	6.1 Maakunnallinen vammaispalvelujen pilottihanke	39
	6.2 Muu vammaispalvelujen kehittäminen Keski-Suomessa	41
	6.3 Lopuksi	42
	LÄHTEET	44
	LIITTEET	46

KUVAT

Kuva 1. Keski-Suomen maakunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toiminta-alueet 1.1.2011	6
Kuva 2. Valtakunnallisen vammaispalvelujen kehittämishankkeen strategiakartta	8
Kuva 3. Valtakunnallisen vammaispalveluhankkeen toimijat	10
Kuva 4. Suunnitelma Keski-Suomen kuntien lähipalvelujen uudenaikaiseksi tueksi: vammaisen, erityistä tukea tarvitsevan henkilön keskisuomalaisia tukitahoja	19
Kuva 5. Osahankkeen tavoitteiden toteutuminen ohjausryhmän arvioimana (% vastanneista)	36
Kuva 6. Ohjausryhmän arvio omasta toiminnasta (% vastanneista)	37
Kuva 7. Kansalaisen lähipalvelut ja keskitetyt palvelut	39

TAULUKOT

Taulukko 1. Tukiyksiköiden palvelut ikäryhmittäin	21
Taulukko 2. Jatkokehittämisaiheita, sisältöjä ja keinoja sekä ehdotetut toteuttamis- ja rahoittamistahot	23
Taulukko 3. Keski-Suomen osahankkeen järjestämät koulutukselliset tilaisuudet	30

1 JOHDANTO

1.1 Vammaispalvelujen kehittäminen Keski-Suomessa

Keski-Suomessa on kehitetty vammaispalvelujen toimintamallia ja palvelurakennetta viimeisen 20 vuoden ajan. Palvelujen kehittämisen lähtökohtana ovat vammaiset ihmiset tasa-arvoisina kuntalaisina. Keskeistä on asukkaiden itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen ja yksilöllisten palvelukokonaisuuksien rakentaminen. Palvelujen tulisi vastata kaikkien kuntalaisten tarpeita.¹

Vuosien kehittämistyön myötä Keski-Suomen kunnat ovat ottaneet vastuun vammaisten ihmisten palvelujen järjestämisestä asiakkaan omalla kotipaikkakunnalla. Tähän lähipalvelupainotteiseen palvelurakenteeseen on pyritty suunnitelmallisesti. Suojarinteen kuntayhtymä lakkautettiin vuoden 2008 lopussa. Tuolloin erityishuoltopiirin tehtävät siirtyivät Keski-Suomen sairaanhoitopiirille ja sairaalassa aloitettiin kehitysvammaopoliinikka toiminta. Kehitysvammaisten asumiseen ym. tukitoimintaan liittyvät tehtävät hajautettiin kuntien lähipalveluiksi ja Keski-Suomen vammaispalvelusäätiön toteuttamiksi palveluiksi.² Kehitysvammaisten laitosasumisen purku Keski-Suomessa on toteutettu täysin vuoden 2013 loppuun mennessä³.

Kuten muuallakin Suomessa, kunta- ja palvelurakennemuutos (L 9.2.2007/169) on muokannut keskisuomalaista kunta- sekä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintakenttää. Vuonna 2011 Keski-Suomessa oli kuusi erilaista ja eri tavoin toimivaa sosiaali- ja/tai terveydenhuollon toiminta-aluetta sekä koko maakunnan kattava sairaanhoitopiiri (kuva 1).

¹ Keski-Suomen alueellinen hankesuunnitelma.

² Keski-Suomen alueellinen hankesuunnitelma.

³ Matikka 2010, 3.

Kuva 1. Keski-Suomen maakunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toiminta-alueet 1.1.2011

Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueita Keski-Suomessa on kolme: Wiitaunioni (Pihtipudas, Viitasaari ja Kinnula), SoTe kuntayhtymä/Perusturvaliikelaitos Saarikka (Kannonkoski, Karstula, Kivijärvi, Kyyjärvi ja Saarijärvi) sekä Jämsän yhteistoiminta-alue, jossa Jämsä isäntäkuntana tuottaa palvelut myös Kuhmoisten kunnalle. Terveydenhuollon yhteistoiminta-alueita on kaksi: kahdeksan kunnan (Joutsa, Laukaa, Luhanka, Keuruu, Konnevesi, Multia, Petäjävesi ja Toivakka) muodostama Keski-Suomen seututerveyskeskus -sairaanhoidopiirin liikelaitos sekä neljän kunnan (Hankasalmi, Muurame, Uurainen ja Jyväskylä) Jyväskylän yhteistoiminta-alueen terveyskeskus (Jyte), jossa perusterveydenhuollon palvelut tuottaa Jyväskylän kaupunki isäntäkuntamallilla. Seututerveyskeskuksessa ja Jyte:ssä sosiaalipalvelujen järjestäminen ei kuulu yhteistoiminta-alueille vaan on edelleen kuntien tehtävänä. Maakunnan ainoa yhteistoiminta-alueiden ulkopuolella toimiva kunta on Äänekosken kaupunki.

Keski-Suomen sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaympäristö on varsin pirstaleinen. Maakunnassa onkin keskitytty palvelurakenteen kehittämisen sijaan hallintorakenteiden uudistamiseen. (Ks. Möttönen & Palola 2011.) Sosiaali- ja terveydenhuollon monimuotoinen nykytilanne Keski-Suomessa asettaa suuria haasteita myös vammaispalvelujen kehittämiseksi.

Keski-Suomi päätti syksyllä 2010 jatkaa vammaispalvelujen kehittämistä Kaste-ohjelmassa, sillä Keski-Suomen kuntien lähipalvelut tarvitsevat tuek-

seen konsultatiivisia, kuntouttavia ja kriisipalveluita. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus (STM) myönsi helmikuussa 2011 osahankkeelle valtionavustusta 83000 €. Keski-Suomen Vammais-Kaste -osahankkeen tarkoituksena oli tarkastella maakunnan palvelurakenteita kokonaisuutena ja mm. pohtia lähipalveluja tukevien erityispalvelujen tarvetta ja organisointia sekä niissä tarvittavaa osaamista.

Keski-Suomen osahankkeen kehittämisteemoiksi valittiin vammaispalvelujen *palvelurakenteen kehittäminen ja vammaisalan työntekijöiden osaamisen vahvistaminen*. Muita valtakunnallisen vammaispalveluhankkeen teemoja, palveluohjausta, asumispalvelujen ja henkilökohtaista apua, on kehitetty menestyksellisesti aiemmissa, maakunnassa toteutetuissa hankkeissa⁴. Aiemmin on hanketyönä kehitetty myös lähipalvelujen osaamista ja toteutettu erityishuoltopiirin hajautus vuosina 2003–2008⁵.

1.2 Vammaispalvelujen valtakunnallinen kehittäminen

Vammaispalvelujen toimintaympäristö on muuttunut viimeisten vuosien aikana merkittävästi ihmis- ja perusoikeuskysymysten noustua keskiöön vammaispolitiikassa. Ihmis- ja perusoikeusnäkökulma on muuttanut ymmärrystä vammaisuudesta ja vaikuttanut vammaispolitiikan tavoitemäärittelyihin. Vammaisalan läpikäydessä sisäistä ideologista muutosta, vammaispalvelujen toimintaympäristö on myös muutoksen keskellä. Vammaispalvelujen järjestämiseen ja toteuttamiseen vaikuttaa kuntarakenteen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen uudistaminen. Toimintaympäristön muutoksista nouseviin haasteisiin pyrittiin löytämään ratkaisuja valtakunnallisen vammaispalveluhankkeen kautta.⁶

Keski-Suomen Vammais-Kaste oli osa valtakunnallista vammaispalvelujen kehittämishanketta. Kuvan 2 strategiakartassa kuvataan valtakunnallisen vammaispalveluhankkeen taustastrategiat sekä hankkeen visio ja keskeiset tavoitteet. Suomalaisen vammaispolitiikan kolme keskeistä periaatetta ovat vammaisten henkilöiden oikeus yhdenvertaisuuteen, osallisuuteen ja tarpeellisiin palveluihin ja tukitoimiin⁷. Suomi on allekirjoittanut Yhdistyneiden

⁴ Keski-Suomen ja Etelä-Pohjanmaan maakuntien verkostoitunut vammaistyön kehittämissuunnitelma POKEVA (2007–09) kehitti mm. palveluohjausta, varhaiskuntoutusta, haastavasti käyttäytyvien vammaisten palvelumallia ja asumispalveluja (Oinonen, Yli-Hynnä & Mustakallio 2009). Keski-Suomen ja Etelä-Pohjanmaan Henkilökohtaisen avun keskusten kehittämishanke (2009–11) henkilökohtaista apua (ks. <http://www.koskeverkko.fi/Public/default.aspx?contentid=20163>)

⁵ Keski-suomalainen vammaispalvelujen toimintamalli vuosina 2003–04 (ks. Saarinen 2004, 2006) ja Vammaispalveluiden sosiaalityön ja verkostoituneen erityisosaamisen kehittämishanke vuosina 2006–08 (ks. Vesimäki 2009)

⁶ Hankesuunnitelma. Vammaispalvelujen valtakunnallinen kehittämishanke 2010–2012. Päivitys 21.2.2010.

⁷ Valtioneuvoston selonteko vammaispolitiikasta 2006.

kansakuntien yleissopimuksen vammaisten henkilöiden oikeuksista ja näin sitoutunut varmistamaan ihmisoikeuksien ja perusvapauksien täysimääräisen toteutumisen vammaisille henkilöille. Yleissopimuksessa tunnustettujen oikeuksien täytäntöönpano edellyttää lainsäädännöllisiä, hallinnollisia ja muita toimenpiteitä. Nämä tavoitellut kestävä ja vastuullisen vammaispolitiikan yhteiskunnalliset kehityskulut sekä niihin liittyvät toimenpiteet on linjattu Suomen vammaispoliittiseen ohjelmaan (VAMPO) vuosille 2010–15.⁸ Myös kunnat, kuntayhtymät ja muut alueelliset toimijat ovat laatineet omia vammaispoliittisia ohjelmiaan. Vammaispalveluhanke oli osaltaan toteuttamassa VAMPO:n toimenpidelinjauksia. Vammaispalvelujen kehittämishanke toteutettiin osana kansallista sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisohjelmaa (KASTE)⁹, jonka tavoitteet yhtenivät vammaispoliittisen ohjelman kanssa.

Kuva 2. Valtakunnallisen vammaispalvelujen kehittämishankkeen strategiakartta (Lähde: Vammaispalveluhanke)

Valtakunnallisen vammaispalveluhankkeen visio oli lisätä vammaisen ihmisen osallisuutta, vahvistaa lähipalveluja sekä turvata palvelujen erityisosaaminen (kuva 2). Valtakunnallinen vammaispalveluhanke toteutti KASTE-ohjelman kolmea teemaa, joita olivat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteet ja prosessit, osallisuuden lisääminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen sekä sosiaali- ja terveystalouden henkilöstö. Valtakunnallisesti hank-

⁸ Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle.

⁹ Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelman (KASTE)

keessa keskityttiin selkeyttämään ja kehittämään palvelukokonaisuuksia siten, että saatavuus ja osaaminen ovat turvattuja kohtuullisin kustannuksin. Hankkeessa oli viisi kehittämisteemaa:

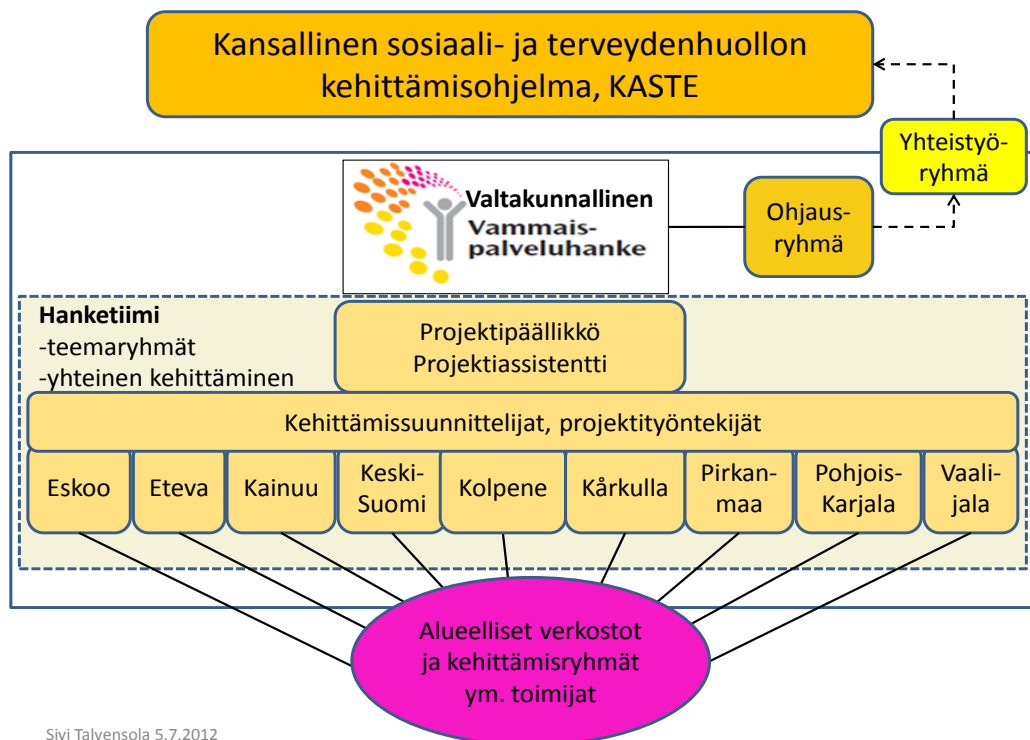
- Palvelurakenteiden kehittäminen
- Palveluohjaus ja -suunnittelu
- Yksilöllinen asuminen
- Henkilökohtainen apu
- Osaamisen vahvistaminen¹⁰

Valtakunnallisen vammaispalveluhankkeen päätavoitteina olivat 1) selkeä ja tarkoituksenmukainen palvelukokonaisuus, 2) yksilöllisesti ja käyttäjän mukaan toteutetut palvelut sekä 3) vammaisalalla työskentelee riittävä ja osaava henkilöstö. Teema-alueiden tarkennetut tavoitteet ovat liitteenä 1.

Keski-Suomen Vammais-Kaste -hanke oli yksi vuosina 2010–12 toteutetun valtakunnallisen vammaispalvelujen kehittämishankkeen yhdeksästä osahankkeesta (ks. kuva 3). Keski-Suomen lisäksi valtakunnalliseen hankkeeseen kuuluivat Eskoon sosiaalipalvelujen kuntayhtymä, Eteva kuntayhtymä, Kainuun maakunta -kuntayhtymä, Kolpeneen palvelukeskuksen kuntayhtymä, Kärkulla samkommun, Pirkanmaan sairaanhoitopiiri, Pohjois-Karjalan sairaanhoito- ja sosiaalipalvelujen kuntayhtymä sekä Vaalijalan kuntayhtymä. Hankealue kattoi 12 maakuntaa ja ruotsinkieliset alueet. Alueen väestöpohja oli 3,6 miljoonaa ihmistä.¹¹

¹⁰ Vammaispalveluhanke

¹¹ Vammaispalveluhanke

Sivi Talvensola 5.7.2012

Kuva 3. Valtakunnallisen vammaispalveluhankeen toimijat

Valtakunnallisessa vammaispalveluhankeessa kehittämistyötä tehtiin maakunnallisissa osakokonaisuuksissa alueellisesti, hankkeeseen osallistuvien toimijoiden välisesti sekä koko hankkeen yhteisenä toimintana. Valtakunnallista hanketta ohjannut ohjausryhmä koostui toimijoiden, rahoittajien sekä keskeisten sidosryhmien edustajista. Laajemman yhteistyöryhmän avulla huolehdittiin hankkeen yhteydenpidosta eri ministeriöiden, valtakunnallisten vammaisjärjestöjen ja eri asiantuntijatahojen välillä.

Kehittämistyön perustana oli hanketiimi, jonka muodostivat valtakunnallisen hankkeen projektipäällikkö ja -sihteeri yhdessä osahankkeiden työtekijöiden kanssa (ks. kuva 3). Hanketiimiverkosto vastasi hankkeen kehittämistyön toteuttamisesta. Jokaisessa osahankkeessa koottiin kehittämisen tueksi tarvittavia alueellisia asiantuntijaryhmiä ja verkostoja. Lisäksi hanketiimin jäsenistä muodostettiin koko hankealueen yhteisiä kehittämistimejä, ns. teemaryhmiä, jotka toimivat yhteisen kehittämisen foorumina. Niiden tarkoituksena oli mahdollistaa yhteisten kehittämiskysymysten tarkastelu, vertaisoppiminen sekä tiedon ja kokemusten jakaminen.

Valtakunnalliselle vammaispalveluhankeelle myönnettiin vuoden jatkorahoitus (2012–2013). Vammaispalveluhanke 2 jatkaa ja syventää Vammais-Kaste -hankkeessa (2010–2012) aloitettua työtä. Jatkohankkeessa on mukana kahdeksan osahanketta, joihin Keski-Suomi ei kuulu.

2 KESKI-SUOMEN TAVOITTEET, TOIMENPITEET JA KESKEISET TULOKSET SEKÄ JATKOEHDOTUKSIA

Keski-Suomen osahankkeen kokonaistavoitteena oli selkeyttää ja kehittää palvelukokonaisuutta siten, että vammaispalvelujen saatavuus ja osaaminen on turvattu kohtuullisin kustannuksin. Osahankkeen painopistealueita olivat palvelurakenteen kehittäminen ja osaamisen vahvistaminen. Koska osahankkeen aloitus viivästyi, jouduttiin alkuperäisen suunnitelman tavoitteita ja toimenpiteitä arvioimaan uudelleen osahankkeen ohjausryhmän toimesta kesällä 2011.

Seuraavissa luvuissa käydään läpi osahankkeen tarkennetut tavoitteet, tavoitteiden saavuttamiseksi tehdyt toimenpiteet ja keskeiset tulokset. Luvun loppuun on koottu jatkoehdotuksia. Osahankkeen tavoitteiden toteutumista on työstetty kokonaisvaltaisella työotteella. Siksi samat toimenpiteet ovat edistäneet useampaa kuin yhtä tavoitetta kerrallaan.

2.1 Palvelurakenteen kehittäminen

Palvelurakenteen kehittämisessä keskeisiksi tavoitteiksi määriteltiin maakunnan lähi- ja erityispalvelujen kokonaisuuden tarkastelu sekä erityispalvelujen uudelleenorganisoinnin pohtiminen.

2.1.1 Keski-Suomen alueen vammaispalvelujen palvelurakenteen nykytilanteen jäsentäminen ja kehittämistarpeiden kartoitus

Toimenpiteet:

Keski-Suomen alueen vammaispalvelujen palvelurakenteen nykytilanteen jäsentämiseksi ja nykyisten kehittämistarpeiden kartoittamiseksi osahankkeessa tehtiin syksyllä 2011 kuntakäynnit kahdeksalle alueelle, joilla tavoitettiin 16 kuntaa 23:sta. Kuntakäynneillä kartoitettiin alueen omaa toimintatapaa, kehittämis- ja koulutustoiveita sekä sähköisen viestinnän ja tiedottamisen toimivuutta niin kuntalaisen kuin ammattilaisenkin näkökulmasta. Kartoitusta tehtiin myös hankkeen järjestämissä tilaisuuksissa.

Syksyllä 2011 osahanke teki kunnille ja yhteistoiminta-alueille suunnatun kartoituksen (sähköinen kysely) vaativien kehitysvammaisten palvelujen nykytilanteesta ja kehittämistarpeista Keski-Suomen alueella. Kyselyssä selvitettiin alustavasti myös monisektoraaლისen vammaistyöryhmän toimintaa kunnissa. Tämän vaativien kehitysvammaisten palvelujen kyselyn tulokset (Lehtovaara & Talvensola 2012a) on saatavilla osahankkeen internetsivuilla Koskeverkossa

Keväällä 2012 haluttiin selvittää tarkemmin Keski-Suomen alueen yksityisten asumispalvelujen tuottajien tilannetta ja ajantasainen lista yksityisistä vammaispalveluja ympärivuorokautisesti tuottavista yksiköistä pyydettiin Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastolta.

Keväällä 2012 tehtiin kartoitus kuntien vammaispalvelujen vastuu-/yhteistyöntekijöistä, ns. ”kopinottajista”.

Valtakunnallinen vammaispalveluhanke toteutti yhdeksän osahankkeen alueella touko–kesäkuussa 2012 kyselyn, jossa selvitettiin vammaispalvelun asiakastyön ammattilaisten kokemuseräistä tietoa ja näkemyksiä vammaispalvelujen käytännön kehittämisen tarpeisiin sekä valtakunnallisen päätöksenteon tueksi. Aineistosta koottiin erillinen yhteenveto, jossa vertailtiin keskisuomalaisien vastauksia muiden kahdeksan osahankkeen yhdistettyihin vastauksiin (Lehtovaara & Talvensola 2012b).

Keskeiset tulokset:

- Kuntakäynnit, vaativien kehitysvammaispalvelujen kartoitus sekä yksityisten toimijoiden lista ovat tuottaneet tietoa vammaispalvelujen palvelurakenteen nykytilasta ja eri seutujen vahvuuksista Keski-Suomessa.
- Maakunnassa pidetään lähipalvelupainotteisuutta hyvänä toimintatapana. Vammaispalveluja järjestetään hyvin monella tavalla, joissa on huomioitu kunkin alueen ominaispiirteet (maantieteelliset, rakenteelliset ym.). Näin ollen maakunnassa ei voi olla yhtä toimintatapaa, joka sopisi kaikille kunnille/yhteistoiminta-alueille. Maakunnassa on varsin kattava palveluohjaajaverkosto, joka osaltaan vahvistaa lähipalvelupainotteisuuden onnistumista. Nykyiset vammaispalveluiden palveluohjausresurssit ovat kuitenkin varsin rajalliset.
- Tarve lähipalveluja tukevalle erityisyksikölle tai -yksiköille nousi voimakkaasti esille monissa yhteyksissä.
- Lähipalvelupainotteisuus tuli selkeästi esiin myös vaativien kehitysvammaispalvelujen nykytilanteen ja kehittämistarpeiden kartoituksessa (ks. Lehtovaara & Talvensola 2012a). Vastauksista ilmeni, että myös vaativat kehitysvammaisten palvelut ja tukitoimet halutaan tuottaa lähes kokonaan maakunnallisesti.
- Keskeisimpien kehittämistarpeiden työstämiseen perustettiin kolme maakunnallista teematyöryhmää (ks. luku 3.2.2).
- Kehittämistarpeissa nousi esiin monia ajankohtaisia koulutustoiveita, joista osa pystyttiin toteuttamaan hankeaikana (ks. luku 3.4, taulukko 3).
- Monille alueille on muodostunut varsin toimivia omia ratkaisuja, ns. ”pikkuhelmiä”, joita osahankkeessa on levitetty.

- Lista Keski-Suomessa toimivista yksityisistä vammaispalveluiden palveluntuottajista on päivitetty maakunnalliseen sosiaalialan ammattilaisten yhteisöverkko Sonetteen
- Lista kuntien vammaispalvelujen vastuu-/yhteistyöntekijöistä helpottaa tiedonkulkua ja yhteistyötä terveydenhuollon ja sosiaalitoimen työntekijöiden kesken, sekä vammaispalvelujen käyttäjien tiedon ja yhteyden saantia. Lista on saatavilla osahankkeen internetsivuilla Koskeverkossa sekä Sonette-yhteisöverkossa ja välitetty sähköpostitse terveydenhuollon ja sosiaalitoimen työntekijöille sekä alueen vammaisneuvostoille
- Yhteenvedo ”Keskisuomalaisten vammaisalan asiakastyöntekijöiden näkemyksiä nykyisistä ja tulevaisuuden vammaispalveluista”. Koonnissa näkyy mielenkiintoisella tavalla keskisuomalaisten näkemys- ja kokemuserot sekä yhtäläisyydet verrattuna muihin (ks. Lehtovaara Talvensola 2012b).

2.1.2 Yhteistyön kehittyminen sosiaalitoimen, perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon käytännön toimijoiden kesken yhteisasiakkuustilanteissa (”ketju”)

Toimenpiteet:

Toimivan yhteistyön kehittäminen ja ylläpitäminen sosiaalitoimen, perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välillä on jatkuva prosessi, jota osahanke on toiminnallaan pyrkinyt edistämään. Yhteistyön kehittymistä yhteisasiakkuustilanteissa on edistetty lisäämällä vuorovaikutusta eri toimijoiden kesken: osahanke on tavannut erikoissairaanhoidon työntekijöitä sekä kutsunut heitä vammaispalveluiden (sosiaali)työntekijöiden kokouksiin ja hankkeessa järjestettyihin tapahtumiin. Osahanke on samalla toiminut tiedonvälittäjänä ja ”verkonkutojana” sosiaalitoimen ja erikoissairaanhoidon välillä korostaen sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisten tietoverkkojen (mm. Efficia-asiakastietojärjestelmä ja Internetso/Sonette-yhteisöverkko) hyödyntämisen merkitystä tiedonkulussa eri toimijoiden välillä ja tiedonetsinnässä.

Osahanke on tehnyt yhteistyötä erikoissairaanhoidon, perusterveydenhuollon sekä sosiaalialan toimijoiden ja hankkeiden kanssa kehittämistyöryhmissä ja osallistunut mm. Keski-Suomen sairaanhoitopiirin Uuden sairaalan suunnitteluhankkeen¹² tapaamisiin, sekä järjestänyt edellä mainittujen yhteistyökumppaneiden kanssa sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisiä koulutuksia (ks. taulukko 3).

¹² Ks. Uuden sairaalan suunnittelu, Keski-Suomen sairaanhoitopiiri.

Sosiaalitoimen, perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yhteisiä siirtymävaiheiden prosessikuvauksia on suunniteltu tehtäväksi Keski-Suomen keskussairaalan kuntoutus- ja lastenneurologian yksiköiden toiminnoista, joilla on eniten yhteistyötä kuntien vammaispalvelujen kanssa.

Keväällä 2012 tehtiin kartoitus kuntien vammaispalvelujen vastuu- / yhteistyöntekijöistä, ns. ”kopinottajista”, tiedonkulun ja yhteistyön helpottamiseksi terveydenhuollon ja sosiaalitoimen työntekijöiden kesken.

Keskeiset tulokset:

- Yhteistyö erikoissairaanhoidon ja sosiaalitoimen vammaispalvelujen työntekijöiden välillä helpottui mm. hankeaikana olleiden yhteisten koulutusten, kokousten ja muiden tapaamisten johdosta.
- Yhteistyötä helpottaa myös laadittu lista kuntien vammaispalvelujen vastuu-/yhteistyöntekijöistä (ks. edellinen kohta, lista on saatavilla osahankkeen internetsivuilla Koskeverkossa sekä Sonette-yhteisöverkossa ja välitetty sähköpostitse terveydenhuollon ja sosiaalitoimen työntekijöille sekä alueen vammaisneuvostoille)
- Osahankkeessa aktivoitiin Keski-Suomen sosiaali- ja terveystalouden ammattilaisten yhteistä Internetso/Sonette-yhteisöverkon käyttöä tiedonhankinnassa ja yhteisöverkon vammaisalan sivustoja on ajantasaistettu sekä osahankkeen että kuntien toimesta.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisten prosessikuvausten mahdollistamiseksi järjestettiin erikoissairaanhoidon kanssa yhteinen koulutus (yEd-prosessiohjelma)
- Välillisenä tuloksena (vammaisalan) kehittäjäyhteistyö on tiivistynyt maakunnan sosiaali- ja terveydenhuollon Kaste-hankkeiden, sairaanhoidopiirin perusterveydenhuollon yksikön sekä Kosken kanssa mm. tapaamisten ja yhteisten koulutusten kautta

2.1.3 Vammaispalveluiden kehittäminen siten, että ne vastaavat kaikkien kuntalaisten tarpeita ja että kuntalaisen tiedonsaanti vammaispalveluista helpottuu (erityisesti alkuvaiheessa)

Toimenpiteet:

Hankkeessa pohdittiin alueen perus- ja erityispalveluja vammaisten kuntalaisten näkökulmasta. Keski-Suomen vammaispalvelurakenteen olemassa olevaa lähipalvelupainotteisuutta on haluttu vahvistaa periaatteella, että suurin osa vammaisten kuntalaisten palveluista voidaan tuottaa toimivien peruspalvelujen avulla ja erityispalvelut ovat tarvittaessa helposti saatavissa.

Tärkeässä asemassa osahankkeen kehittämistä on ollut vammaispalvelujen käyttäjien, vammaisjärjestöjen ja -neuvostojen osallisuus ja yhteistyö hankkeen toteuttamisessa ja toiminnoissa. Vammaisjärjestöjen edustajia ja vammaispalvelujen käyttäjiä sekä omaisia on osallistunut aktiivisesti ohjaus- ja projektiryhmän toimintaan sekä hankkeen tilaisuuksiin. Palvelujen käyttäjiltä on tullut myös useita henkilökohtaisia yhteydenottoja. Seutukunnalliset kuntalaisten kuulemiset eivät toteutuneet, mutta niiden sijaan järjestettiin maakunnallinen vammaisneuvostojen tapaaminen keväällä 2012 yhdessä Jyväskylän kaupungin vammaisneuvoston kanssa. Alueen kuntien internet-sivuja tarkasteltiin käyttäjänäkökulmasta. Kartoitettiin kuntien vammaispalvelujen vastuuhenkilöt. Projektikoordinaattori osallistui valtakunnallisen Vammaispalvelujen käsikirjan lapset ja perheet -osion suunnitteluun (ks. <http://www.sosiaaliportti.fi/vammaispalvelujen-kasikirja>).

Keskeiset tulokset:

- Vammaispalvelujen käyttäjät ovat osallistuneet osahankkeen kautta maakunnan vammaispalvelujen kehittämiseen.
- Osahanke on ollut mukana edistämässä maakunnan vammaisneuvostojen verkostoitumista.
- Kartoitus kuntien vammaispalvelujen ”kopinottajista” helpottaa oikean työntekijän löytämistä niin asiakkaiden kuin ammattilaistenkin kannalta.
- Osa kunnista uudisti omia sosiaalitoimen internetsivujaan kuntalaisten kannalta selkeämmiksi.

2.1.4 Vammaisten kuntalaisten lähipalveluverkoston kehittäminen

Toimenpiteet:

Vammaisten kuntalaisten lähipalveluverkoston kehittämisessä punaisena lankana on ollut monitahoisissa tilanteissa tarvittavan monisektoraalisen kuntoutus-(tmv.)työryhmän toiminnan kartoittaminen kunnissa. Näiden työryhmien nykytilaa on selvitetty kuntakäynneillä, osana maakunnan vaativien kehitysvammaispalveluiden tilannetta koskenutta kyselyä sekä keväällä 2012 tehdyllä puhelinkartoituksella.

Yhteistyössä erikoissairaanhoidon toimijoiden kanssa on suunniteltu terveydenhuollon henkilöstön koulutusta monitahoisten asiakastilanteiden hoitamisessa.

Keskeiset tulokset:

- Tehdyissä kartoituksissa ilmeni, että maakunnassa on monenlaisia toimintatapoja, jotka vaihtelevat alueittain. Usealla alueella toimii

monisektoraalisia työryhmiä, mutta selkeitä, yhteisiä toimintamalleja ei ole sovittu.

- Paikallinen monisektoraalinen työskentelyote koettiin kaikkia osapuolia hyödyntäväksi, mutta tämän aiheen kehittäminen vaatii vielä runsaasti jatkotyötä.

2.1.5 Maakunnan alueen kehitysvamma työryhmien yhteistoiminnan ajantasaistaminen; erityisasiantuntijuuden turvaaminen erittäin vaativissa tilanteissa ja poliklinikkojen toiminnat nykytilannetta vastaviksi

Toimenpiteet:

Tavoitteen työstäminen aloitettiin syyskuussa 2011 pidetyssä maakunnallisessa kehitysvamma-alan työkokouksessa. Syksyllä 2011 osahanke kartoitti kunnille ja yhteistoiminta-alueille suunnatulla kyselyllä maakunnan vaativien kehitysvammapalveluiden tilannetta (ks. Lehtovaara & Talvensola 2012a). Tavoitteen kehittäminen on tapahtunut pääasiassa työkokouksin ja osahankkeessa perustettujen teematyöryhmien työskentelyn sekä alueellisten ja valtakunnallisten keskustelujen kautta.

Vuodenvaihteessa 2011–12 perustettiin **kolme teematyöryhmää** pohtimaan keskeisimpiä maakunnallisia vammaisalan kehittämisteemoja:

- tiedonvälitys ja kirjaaminen vammaispalveluissa
- kriisipaikat
- maakunnalliset erityispalvelut

Teematyöryhmien kokoonpanot löytyvät kohdasta 3.2.2.

Työryhmät työskentelivät kevään/kesän 2012 aikana. Kokousmuistiot löytyvät osahankkeen kotisivuilta. Työryhmien toiminnan välituloksia tarkasteltiin maakunnallisessa yhteistyöiltapäivässä 28.3.2012. Työryhmät kokoonoutuivat ennen osahankkeen päättymistä yhteisesti 29.8.2012 tarkastelemaan ryhmätöiden aikaansaannoksia ja jatkoehdotuksia sekä sopimaan maakunnallisten erityispalvelujen kehittämisen jatkosta hankkeen jälkeen.

Koska työryhmät olivat keskeisessä asemassa hankkeen kehittämisessä, seuraavassa käydään läpi työryhmien toimintaa ja tuloksia ryhmä kerrallaan.

1. Tiedonvälitys/dokumentointityöryhmä

Tiedonvälitys/dokumentointityöryhmän tehtävänä oli pohtia vammaisalan kirjaamista, mm. tilanteissa tarvittavien jatkotoimenpiteiden näkökulmasta. Taustalla oli maakunnan ammattilaisten huomio, ettei vaativien tilanteiden dokumentointi ole riittävän tarkkaa ja ylipäänsä vammaisalan kirjaa-

misosaamisessa koettiin puutteita. Kirjaamisella on keskeinen merkitys esimerkiksi haastavien tilanteiden haltuunotossa (ks. esim. Haastavien tilanteiden kohtaaminen erityistä tukea tarvitsevien palveluissa).

Työryhmä rajasi dokumentointia koskevat kokonaisuudet kolmeen osaluueeseen: arjen kirjaaminen, siirtymätilanteet (elämäntilanteen mukaiset siirtymät ja siirtymät kriisitilanteissa) sekä suoja-toimenpiteiden kirjaaminen (niiden käyttöä koskevat toimintaohjeet sekä suoja-toimenpiteiden seuranta).

Tiedonvälitys ja kirjaaminen vammais-palveluissa koettiin hyvin ajankohtaiseksi ja tarpeelliseksi aiheeksi. Tämä kävi ilmi myös käytännössä siinä, miten paljon mielenkiintoa osahankkeen jälkeen järjestettävä koulutus-ilta herätti ennakkoon. Työryhmä kokosi tietopaketin aiheesta, joka löytyy sähköisenä hankkeen verkkosivuilta.

Tulokset:

- Teemailtapäivä 20.9.2012
- Infopaketti tiedonvälityksestä ja kirjaamisesta
- Työryhmän jatkotyöskentely: tavoitteena kehittää ja selkeyttää tiedonvälitystä ja kirjaamiskäytäntöjä vammais-palveluissa – mahdollisesti uusi teemapäivä, jne.

2. Kriisipaikkatyöryhmä

Toinen teematyöryhmä, ns. kriisipaikkatyöryhmä, perustettiin suunnittelemaan Keski-Suomen vammais-palvelusäätiön Lehtolan kriisipaikan toimintaa nykyisiä asiakastarpeita vastaavaksi. Ohjausryhmä laajensi tammikuussa 2012 työryhmän tehtävänantoa koskemaan aikuisten, lasten ja nuorten maakunnallisia kriisipalveluja. Työryhmä itse määritteli keskeisiksi teemoikseen seuraavaa: 1) lastensuojelu ja perhehoito vammaisten lasten kehityksen tukena ja 2) aikuisten kriisipalvelut.

Tulokset:

Kriisipaikkatyöryhmän antama yhteenveto ehdotuksista:

a) Lapset ja nuoret

- Perheen tuki ja perheen kanssa tapahtuva kasvatuskumppanuus toteutuu ensisijaisesti perhehoidossa lähipalveluissa - perhehoitajien lukumäärää lisätään.
- Haastavien tilanteiden lasten ja nuorten lyhytaikaisia palveluja varten mietittiin yhteistä maakunnallista ratkaisua. Maakun-

nalliset tarpeet osoittavat, että Keski-Suomessa tarvitaan kaksi ”pientaloa”, jotka tarjoavat hoitopalvelua lapsille ja tarpeen mukaan myös jalkautunutta tukipalvelua perheille.

b) Aikuiset

- Maakunnan erikoissairaanhoidon ottaa vastuuta kehitysvammaisten ja muiden vammaisten henkilöiden psykiatrisesta kuntoutuksesta ja jalkautuneesta palvelusta lähipalveluihin.
- Valtakunnallisia muutamia kriisi- tai erityispalveluja kehitetään nopealla aikataululla palveluiden kokonaisuuden selkiyttämiseksi.

c) Työryhmän toiminta ei jatku vaan kehittämistyötä jatkaa maakunnallisia erityispalveluita ja dokumentointia kehittävä työryhmä. Lisäksi työryhmä ehdottaa, että näissä työryhmissä erityisesti huomioidaan myös valtakunnallisen KEHAS-ohjelman luonnosraportissa (STM 2012:5) selvitettyt lasten tarpeet.

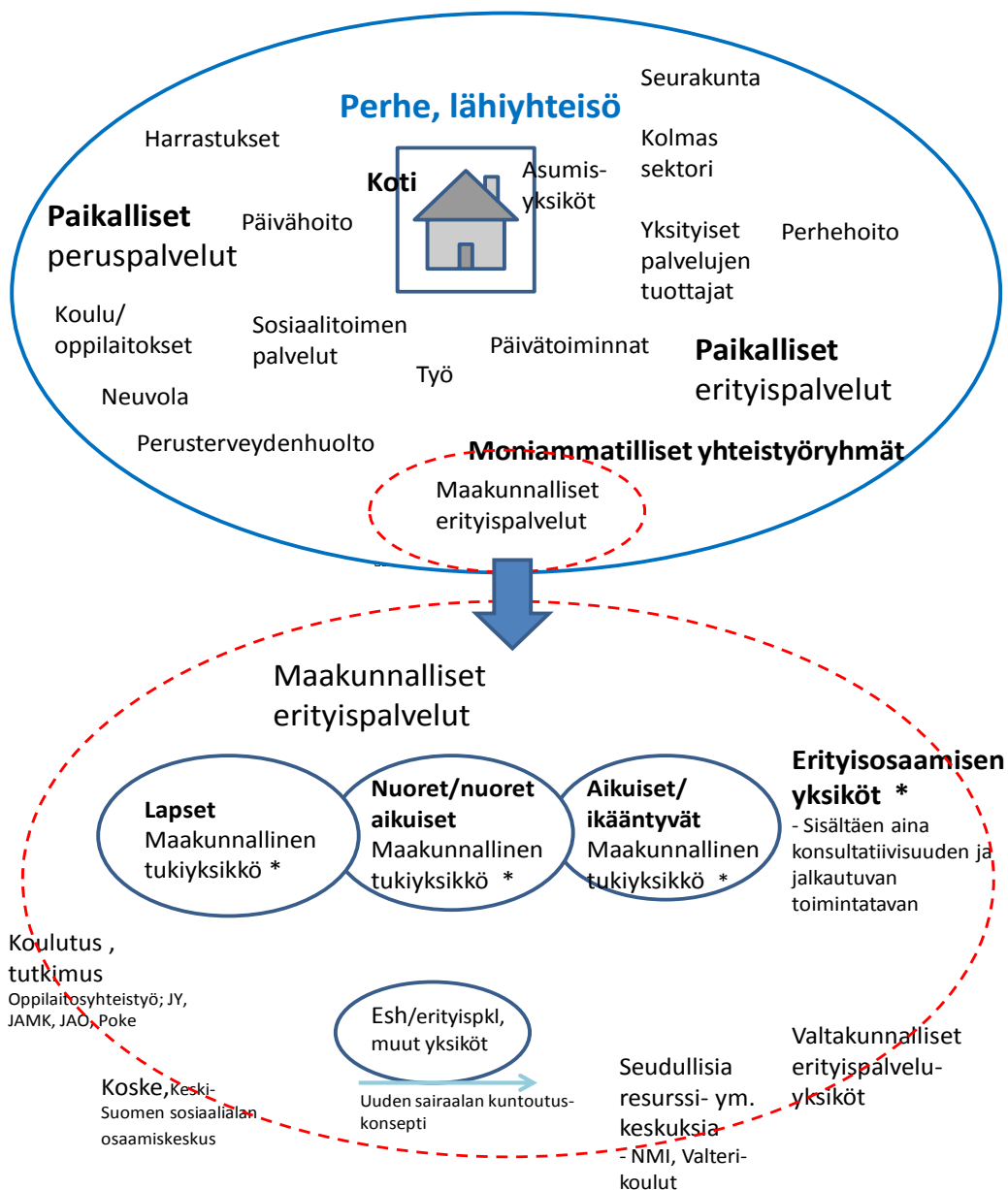
3. Maakunnalliset vaikeavammaisten erityispalvelut -työryhmä

Työryhmän tehtävänä oli pohtia kokonaisuutena maakunnallisia erityispalveluja, jotka tukevat kuntien vammaisille suunnattuja lähipalveluja. Osa-hankkeessakin ilmeni, että Keski-Suomen kunnissa on erilaisia toimintamalleja. Lisäksi kuntien resurssit vastata harvinaisiin, monitahoisiin tmv. haastaviin tilanteisiin vaihtelevat. Esimerkiksi osa Keski-Suomen kunnista pysyy tuottamaan vammaispalvelujen erityispalveluja omana toimintanaan. Alueella on myös vahvaa osaamista kolmannen sektorin tuottamana.

Tulokset:

- Ehdotus lähipalveluja tukevien erityispalvelujen maakunnallisesta kokonaisuudesta jatkokehittämisen pohjaksi:

Työryhmä hahmotteli tulevaisuuden mallia maakunnan lähi- ja erityispalveluista (ks. kuva 4), jossa vammaisten ja erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden palvelut tuotetaan pääasiassa paikallisina lähipalveluina. Palveluntuottajina voivat olla kunta tai kuntayhtymä, kolmas sektori tai yksityinen sektori.

Kuva 4. Suunnitelma Keski-Suomen kuntien lähipalvelujen uudelleenlaiseksi tueksi: vammaisen, erityistä tukea tarvitsevan henkilön keski-suomalaisia tukitahoja

Alueiden lähi- ja erityispalveluissa tarvitaan aika-ajoin tukea erityisen vaativiksi koetuissa tilanteissa. Näihin tilanteisiin saisi tukea maakunnallisista erityisosaamisen yksiköistä.

Kyseisten yksiköiden palvelua ei olisi rajattu pelkästään kehitysvammaisille henkilöille vaan tuen hakemista määrittävänä tekijänä olisi nimenomaan vammaisen tai erityistä tukea tarvitsevan henkilön erityistilanne, jonka määrittelyssä mukana olisivat lähtökohtaisesti asiakas itse, työntekijä(t) ja omaiset. Erityistilanne saattaisi siten määrittäytyä eri tavoin eri

alueilla riippuen lähipalvelujen mahdollisuuksista vastata avun tarpeessa olevan asiakkaan tilanteeseen.

Vaikka kyse on erityisosaamisyksiköistä, yhteydenottokynnyksestä ei saisi tehdä liian korkeaa esimerkiksi tiukalla erityistilanteiden rajaamisella. Matalan kynnyksen, avoin ja helppokäyttöinen konsultaatioyhteys kuntien ja maakunnallisten erityisosaamisyksiköiden välillä pitäisi nähdä keinona ennaltaehkäistä tilanteiden kriisiytymistä. Myös vertaiskonsultaatio mahdollisuuksien parempi hyödyntäminen on hyvä nostaa esille.

Maakunnallisissa erityisosaamisen tukiyksiköissä tuotettaisiin tutkimus-, tuki- ja kriisipalveluja. Palveluihin sisältyisi aina konsultaatio- ja ohjauspalvelut sekä tarvittaessa jalkautuminen alueille. Tukiyksiköt tekevät kiinteää yhteistyötä asuinkunnan, eri palvelutahojen sekä tarvittaessa erikoissairaanhoidon kanssa.

Yksiköiden on alustavasti suunniteltu organisoituvan elinkaariajattelun mukaisesti lasten, nuorten ja nuorten aikuisten sekä aikuisten ja ikääntyvien yksiköiksi. Taulukkoon 1 on koottu esimerkinomaisesti tukiyksiköiden eri ikäryhmille tarjoamia palveluja.

- Lasten ja perheiden yksikkö voisi tarjota alle kouluikäisten ja peruskouluikäisten lasten tutkimuksia sekä tukijaksoja. Tärkeää on tarjota tukea perheille. Yksikön toimenkuvaan kuuluisi päivähoitoon ja kouluun annettava tuki.
- Nuorten ja nuorten aikuisten tukiyksikön tehtäviin kuuluisivat peruskoulun päättövaiheeseen sekä muihin nivelvaiheisiin liittyvä tuki, koulutuksen hankkimiseen ja työelämän polkuihin liittyvä tuki, nuoruuden haasteet ja itsenäistymisen tuki, perheyhteisön tuki sekä ns. ”harmaan alueen” nuoret (esim. autismin kirjo), jotka nykyisessä palvelujärjestelmässä ovat syrjäytymisvaarassa.
- Aikuisten yksikössä toiminta-alueita olisivat erilaiset kriisitilanteet, lääkityksen tarkistukset, elämäntilanteen muutoksiin liittyvän tuen tarve sekä muistiin liittyvät pulmat ja dementoituminen.

Erikoissairaanhoidon osuus pyrittäisiin pitämään varsin pienenä, koska mallin tavoitteena on ensisijassa paikallisten peruspalveluiden vahvistaminen. Erikoissairaanhoidon tehtävänä olisi diagnoosien teko, lääkitysasiat ja kehitysvammatutkimukset, psykiatrinen tuki sekä harvinaiset, lääketieteellistä asiantuntijuutta vaativat tilanteet.

Taulukko 1. Tukiyksiköiden palvelut ikäryhmittäin

Lapset (perheet)	Nuoret/nuoret aikuiset	Aikuiset/ikäntyvät
<ul style="list-style-type: none"> • pienet lapset ja peruskoululaiset (perheiden tuki), tutkimukset, tukijaksot • koulun / päivähoidon tuki 	<ul style="list-style-type: none"> • peruskoulun päättövaihe, muut nivelvaiheet • nuoruus, itsenäistymisen tuki • koulutuksen hankinta, työelämän polut • perheyhteisö • ”harmaan alueen, ei kenenkään” nuoret 	<ul style="list-style-type: none"> • kriisitilanteet • lääkityksen tarkistukset • elämäntilanteen muutokset • muistiin liittyvät pulmat, dementoituminen
<p>Erikoissairaanhoidon osuus: lapset–aikuiset, kunnilla erilaiset tarpeet</p> <ul style="list-style-type: none"> • diagnostisointi, lääkitys, kehitysvammatutkimukset • harvinaiset tilanteet • psykiatrinen tuki 		

2.2 Osaamisen vahvistaminen

Vammaisalan osaamisen vahvistamiseksi osahankkeelle asetettiin kaksi tavoitetta, jotka niin ikään toteuttivat kahta teema-alueen kehittämiseksi valtakunnallisesti asetettua vaikuttavuustavoitetta.

2.2.1 Nykyisten vammaisalan ammattilaisten osaamisen vahvistaminen

Toimenpiteet:

Osahanke järjesti seitsemän maakunnallista vammaisalan koulutus- ja ajan-kohtaispäivää (ks. taulukko 3), joissa oli koulutuksellisuuden lisäksi konsultatiivinen ote ja mahdollisuus vertaisoppimiseen.

Osahanke hyödynsi jo olemassa olevia työryhmiä ja työkokouksia (ks. luku 3.2.4). joissa ideoitiin ja tiedotettiin koulutustoiminnasta ja niissä tarjoutui tilaisuus yhteisesti pohtia esim. vammaisalan erityiskysymyksiä.

Hanke pyrki aktivoimaan maakunnan sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten käyttöön rakennetun yhteisöverkko Internetso/Sonetten käyttöä, josta löytyy kootusti tietoa niin sosiaalialasta yleisesti kuin kuntakohtaisestikin. Yhteisöverkon ajantasaisena pitäminen on jatkuva haaste, johon kuntia kannustettiin hankkeen aikana.

Osahanke on tehnyt tiivistä yhteistyötä eri oppilaitosten kanssa vammaisalan koulutuksen suunnittelussa ja ideoinnissa.

Keskeiset tulokset:

- Osahanke näyttäisi onnistuneen vastaamaan ajankohtaisiin osaamis- ja tietotarpeisiin, sillä hankkeen järjestämiin koulutuksellisiin tilaisuuksiin oltiin annetun palautteen perusteella tyytyväisiä ja ne vastasivat ajankohtaisiin osaamis- ja tietotarpeisiin (ks. raportin luku 3.4 Koulutus- ja yhteistyöpäivät, ks. taulukko 3, luku 3.4)
- Työntekijöiden keskinäistä verkostoitumista ja osaamisen jakamista edistettiin mm. siten, että koulutuspäivien aikana jaettiin kunnissa syntyneitä arjen hyviä käytäntöjä, ns. pikkuhelmiä, osallistujien kesken
- Osahanke kannusti keskisuomalaisia vammaisalan ammattilaisia entistä aktiivisempaan osaamisen jakamiseen ja toisten työntekijöiden konsultointiin kokoamalla verkostoa (mm. vastuutyöntekijä / kopinottajalista) kuntien vammaisalan työntekijöistä
- Hanketyöntekijät päivittivät Internetso/Sonette-yhteisöverkon vammaispalvelusivustoa. Myös osa Keski-Suomen kunnista aktivoitui tavoitellusti päivittämään tietoja yhteisöverkkoon.

2.2.2 Edistää tulevien vammaisalan ammattilaisten riittävää määrää ja osaamisen tasoa

Toimenpiteet:

Vammaisalan tulevien ammattilaisten riittävän määrän ja osaamisen tason edistämiseksi osahankkeessa on käyty keskusteluja eri oppilaitosten opettajien kanssa vammaisalan koulutuksesta ja pyritty vahvistamaan ”kentän” ja oppilaitosten keskinäistä vuoropuhelua osaamistarpeiden välittymiseksi käytännön työstä opetukseen.

Osahankkeen koulutukselliset tilaisuudet ovat olleet avoimia ja niistä on tiedotettu oppilaitosten kautta vammaisalan opiskelijoille. Osahanke oli mukana järjestämässä tiedotustilaisuutta vammaisalan toiminnasta ja palveluista Talentian sosiaalialan korkeakouluopiskelijoille syksyllä 2011.

Osahanke osallistui aktiivisesti keskisuomalaisten sosiaalialan toimijoiden kanssa yhteistyössä syksyn 2011 ja kevään 2012 välisenä aikana toteutettuun Sosiaalialan positiiviset polut -kampanjaan, jossa tuotiin esiin sosiaalialaa myönteisessä valossa osaavien ja työhönsä tyytyväisten ammattilaisten, hyvän työilmapiirin työyhteisöjä ja apua saaneiden asiakkaiden kautta.

Osahanke on hyödyntänyt ja levittänyt Vammaisalan monimuotoisuus -videota¹³, jonka tuottamisessa Eskoon osahanke on ollut mukana.

2.3 Jatkokehittämisasiheet

Taulukkoon 2 on koottu osahankkeen aikana esiin tulleita jatkokehittämisasiheita, ehdotuksia niiden sisällöiksi ja keinoiksi sekä toteuttamis- ja rahoittamistahoiksi.

Taulukko 2. Jatkokehittämisasiheita, sisältöjä ja keinoja sekä ehdotetut toteuttamis- ja rahoittamistahot

Jatkokehittämisen aihe	Sisältöä, keinoja	Toteuttava taho	Rahoittaja
Maakunnallisten erityispalveluiden rakenteen, toimintakäytäntöjen ja sisältöjen kehittäminen lähipalvelujen tueksi	<p>Maakunnallinen vammaispalveluseminaari 3.10.2012</p> <p>Perustetaan maakunnallinen yhteistyöryhmä suunnittelemaan tulevaa pilottihanketta</p> <p>Lähi- ja erityispalveluverkoston kehittämistä jatketaan osahankkeen teematyöryhmien esitysten pohjalta maakunnallisessa pilottihankkeessa. Sisältöjä mm.</p> <ul style="list-style-type: none"> • erityisen tuen yksiköt • maakunnallinen konsulttiverkosto • kehitysvammapsykiatrisen työryhmän ja toimintamallin kehittäminen maakuntaan • vammaisalan tiedonvälitys ja kirjaaminen, (ensimmäinen koulutuspäivä 20.9.12/Koske) Koulutusten ja yhteisten linjausten jatkaminen, aiheen laajentaminen tiedonhallintaan ja -tuotantoon 	<p>Koske</p> <p>K-S kunnat, K-S shp, Koske, palvelun käyttäjät</p> <p>K-S kunnat, K-S shp, Koske, palvelun käyttäjät 2013 -></p>	<p>Koske</p> <p>STM</p>

¹³ Vammaisalan monimuotoisuus -video on nähtävillä Eskoon kuntayhtymän internetsivuilla osoitteessa: <http://www.eskoo.fi/default.aspx?id=289>

<p>Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteinen kehittämis- ja koulutustoiminta</p>	<p>Asiakaslähtöisen hoito- ja palveluorientaation tukirakenne Keski-Suomen sosiaali- ja terveydenhuoltoon -hanke (hanke-aiho), sisältäen myös vammaispalvelut</p> <p>Ajankohtaisia koulutus-/kehittämistoiveita</p> <ul style="list-style-type: none"> • Erityisnuorten nivelvaihe (laaja yhteistyöverkosto) • Vammainen kuntalainen asiakkaana/potilaana -koulutus sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstölle, jotka eivät toimi jatkuvasti vammaisten henkilöiden kanssa • Yhteiset hoito -/palvelupolut (yEd-ohjelma) 	<p>Kaste II -kauden maakunnallinen sote-yhteistyöhanke</p>	<p>STM, K-S kunnat, K-S shp/Pthy, Koske</p>
<p>Kuntien monisektoraalisten vammais-/kuntoutustyöryhmien toiminnan kehittämisen jatkaminen</p>	<p>Itsenäisen elämän ideologia ja asiakasvastuullisuuden kehittäminen Keski-Suomen vanhus- ja vammaispalveluissa” -hanke (esiselvityssuunnitelma)</p> <p>Jatkohanke esiselvityksen pohjalta Kaste II-kaudelle 2013-></p>	<p>Esiselvitys syksyllä 2012, toteuttajana Koske</p> <p>K-S:n kunnat, K-S shp, Koske</p>	<p>K-S:n liitto, K-S:n kunnat, Koske</p> <p>STM, K-S:n kunnat, K-S shp</p>
<p>Vammaisten henkilöiden osallisuuden vahvistaminen palvelujen kehittämisessä</p>	<p>Itsenäisen elämän ideologia ja asiakasvastuullisuuden kehittäminen Keski-Suomen vanhus- ja vammaispalveluissa” -hanke (esiselvityssuunnitelma)</p> <p>Jatkohanke esiselvityksen pohjalta Kaste II -kaudelle 2013-></p>	<p>Esiselvitys syksyllä 2012, toteuttajana Koske</p> <p>K-S:n kunnat, K-S shp, Koske</p>	<p>K-S:n liitto, K-S:n kunnat, Koske</p> <p>STM, K-S:n kunnat, K-S shp</p>
<p>Vammaisten lasten ja heidän perheidensä tuen kehittämisen</p>	<p>Arvokas elämä -hanke</p> <p>Esim.</p> <ul style="list-style-type: none"> • yhteisasiakkuustilanteet • vanhempien jaksamisen tukeminen 	<p>KSVS</p>	<p>RAY</p>
<p>Koulutus-, tutkimus- ja käytännön toiminnan yhteistyön laaja-alainen kehittäminen</p>	<p>Kentän ja oppilaitosten yhteistyön vahvistaminen</p> <p>Vammaisalan koulutusfoorumi-idean kehittäminen</p>	<p>Koulutusorganisaatiot, palvelun tuottajat (kunnat, järjestöt, yksityinen), Koske (koulutusyhteistyöryhmä), vammaisneu-</p>	

		vostot ja -järjestöt	
Maakunnallisten vammaisalan yhteistyötapaamisten jatkuminen	Vammaisalan työkokoukset (vammaispalveluihin liittyvä maakunnallinen kehittäminen, mm. vammaispalvelutyöryhmä)	Koske	
Vammaispalveluja koskevien internetsivujen ja tietoverkkojen ajantasaisuus (Internetso/Sonette-yhteisöverkko, kuntien nettisivut)	Kuntien vammaispalvelujen vastuu-/yhteistyöntekijälistan, kuten myös muun vammaisalan tietojen ajantasaisuus edellyttää aktiivista yhteisöverkon päivittämistä. Kuntien internetsivujen kehittämisen jatkaminen käyttäjänäkö-kulmasta.	K-S:n kunnat, Koske, K-S shp K-S:n kunnat, vammaisneuvostot ja -järjestöt, kuntalaiset	

3 HANKKEEN MUU TOTEUTUS

Keski-Suomen osahanke toteutettiin kesäkuun 2011 ja elokuun 2012 välisenä aikana. Osahankkeesta vastasi Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. Mukana olivat kaikki Keski-Suomen kunnat ja Keski-Suomen sairaanhoitopiiri. Lisäksi hankeyhteistyössä mukana toimivat maakunnan sosiaali- ja terveysalan oppilaitokset, palvelujen tuottajat, muut kehittämishankkeet sekä vammaisneuvostot ja -järjestöt (ks. sidosryhmäkartta liite 3).

Edellisessä luvussa on kerrottu tavoitekohtaisesti osahankkeen toimenpiteistä. Seuraavaan on koottu hankkeen muuta toteutusta.

3.1 Organisaatio ja henkilöstö

Keski-Suomen osahankkeen käytännön toteutuksesta vastasi Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Koske. Toteuttajana Kosken tehtäviin kuului osahankkeen seuranta, arviointi ja talouden toteutuminen sekä osahankkeen kirjanpidon järjestäminen. Valtakunnallisen vammaispalveluhankkeen hallinnoinnista, osahankkeiden toteutuksen seurannasta ja valtionavustuksen maksatuksen koordinoinnista vastasi Eteva kuntayhtymä.

Osahankkeen projektikoordinaattorina työskenteli Pirjo Lehtovaara. Lokaan 2011 alussa hankkeeseen palkattiin osa-aikaiseksi suunnittelijaksi Sivi Talvensola. Lisäksi Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen kehittämispäällikkö Raili Haaki avusti etenkin hankkeen loppuvaiheen viimeisteilyssä. Hankkeessa ei ollut opiskelijaharjoittelijoita.

3.2 Työryhmät

Osahanketoiminta kokonaisuutena perustui vahvasti työryhmä- ja verkostotyöskentelylle. Osahankkeessa toimi ohjausryhmä ja pienempi ”työrukkasryhmä”. Vuoden vaihteessa 2011–2012 perustettiin kolme työryhmää pohdimaan hankkeessa esiin nousseita keskeisiä kehittämisteemoja.

Hankkeessa hyödynnettiin jo toimivien maakunnallisten vammaisalan työryhmien asiantuntijuutta. Keski-Suomen osahanke osallistui aktiivisesti valtakunnallisen hankkeen sisäiseen työryhmätyöskentelyyn sekä muuhun vammaisalan kehittämiseen liittyvään työryhmätyöhön niin maa- kuin valtakunnallisestikin.

3.2.1 Osahankkeen ohjausryhmä ja työrukkasryhmä

Osahankkeen ohjausryhmän tehtävä oli ohjata projektia; vastata päätöksenteosta, tukea projektityöntekijöitä ja varmistaa, että projektin tavoitteet ja toimenpiteet ovat osahankkeen kannalta oleellisia. Ohjausryhmä kokoontui hankkeen aikana viisi kertaa, 3–4 kuukauden välein: 16.6.2011, 4.10.2011, 17.1.2012, 18.4.2012 ja 8.8.2012. Sihteereinä toimivat osahankkeen työntekijät. Ohjausryhmän muistiot ovat saatavilla osahankkeen internetsivuilla.

Osahankkeen ohjausryhmä pyrittiin muodostamaan mahdollisimman laaja-pohjaiseksi. Jäsenistö koostui kuntien ja kuntayhtymien, sairaanhoitopiirin, oppilaitosten, järjestöjen ja vammaispalvelujen käyttäjien edustajista. Ohjausryhmän kokoonpano oli seuraava:

- Salminen Marjatta (ohjausryhmän pj.), palvelujohtaja / vammaispalvelut, Jyväskylä / varajäsen johtava sosiaalityöntekijä Hanhikoski Emmi, Jyväskylä
- Alén Reija, ylilääkäri, toimialuejohtaja, Keski-Suomen sairaanhoitopiiri
- Elomaa Leena, vammaistyön kouluttaja, Jyväskylän Aikuisopisto JAO / varajäsen Saarinen Riitta
- Hartikainen Ari, puheenjohtaja, Keski-Suomen Autismiyhdistys ry
- Heikkilä Marja, johtaja, Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Koske / varajäsen kehittämispäällikkö Haaki Raili
- Hård-Janhonen Anne-Mari, puheenjohtaja, Jyväskylän Vammaisneuvosto
- Kainulainen Saira, vammaispalvelujohtaja, Wiitaunioni (Viitasaari / Pihtipudas)
- Koskimies Helena, Jyväskylän ammattikorkeakoulu JAMK / varajäsen Häkkinen Sanna
- Lehtinen Armi, vammaispalvelujohtaja, Jämsä
- Lähteenmäki Tiina-Maija, vammaispalvelujen sosiaalityöntekijä Keuruu / varajäsen Välimäki Tuulikki, kuntoutus- ja toiminnanohjaaja
- Markkanen Outi, sosiaalityönjohtaja, Äänekoski
- Niinivirta Mari, kuntoutusohjaaja, Kehitysvammapoliklinikka, Keski-Suomen sairaanhoitopiiri/KIS

- Paavonen Raili, kasvatus- ja yhteiskunnallisten aineiden tuntiopettaja, Pohjoisen Keski-Suomen oppimiskeskus POKE/varajäsen Toivonen Arja, KM, vammaistyön vastuuopettaja.
- Puhakka Ilkka, sosiaalityöntekijä, vammaispalvelut, Laukaa
- Saarinen Marja-Leena, toimitusjohtaja, Keski-Suomen vammaispalvelusäätiö
- Vertanen Heli (ohjausryhmän vpj.), palvelujohtaja, SoTe-kuntayhtymä / Perusturvaliikelaitos Saarikka
- Virtanen Satu-Maria, Kynnys ry
- Yksjärvi Leena, aluejohtaja, Invalidiliiton Asumispalvelut Oy, Länsi-Suomi
- Lehtovaara Pirjo, projektikoordinaattori, Keski-Suomen Vammais-Kaste, Koske
- Talvensola Sivi, suunnittelija, Koske/Keski-Suomen Vammais-Kaste

Projektisuunnittelijan työn tueksi muodostettiin ohjausryhmän jäsenistä pienempi ”työrukkasryhmä”, joka kokoontui neljä kertaa: 6.6.2011, 12.9.2011, 21.11.2011 ja 7.3.2012. Työrukkaseen kuuluivat Reija Alén, Marjatta Salminen, Heli Vertanen, Marja Heikkilä, Armi Lehtinen, Mirva Vesimäki, Anne-Mari Hård-Janhonen ja Satu Virtanen.

3.2.2 Teematyöryhmät Keski-Suomessa

Hankkeessa perustettiin kolme työryhmää työstämään maakunnan keskeisiä vammaisalan kehittämisteemoja. Tiedonvälitys/dokumentointi- ja kriisipaikkatyöryhmät perustettiin 1.12.2011 pidetyn ajankohtaispäivän yhteydessä. Kolmas, maakunnallisiin vammaisten erityispalveluihin keskittynyt työryhmä perustettiin tammikuussa 2012 vuoden ensimmäisessä ohjausryhmän kokouksessa. Teematyöryhmät kokoontuivat 2–4 kertaa, muistiot löytyvät osahankkeen kotisivuilta. Työryhmien jäsenet:

1. Tiedonvälitys/dokumentointityöryhmä

palveluohjaaja Ulla Lahti Jämsä, palveluohjaaja Aulikki Pärnänen Jyväskylä, vastaava palvelukotiohjaaja Anne Koivisto Tukena Oy:n Päiväsäteen palvelukodista ja kuntoutusohjaaja Mari Niinivirta Keski-Suomen sairaanhoitopiiri (työryhmän pj).

2. Kriisipaikkatyöryhmä

toimitusjohtaja Marja-Leena Saarinen KSVS (työryhmän sihteeri), palveluohjaaja Ulla Lahti Jämsä, palveluohjaaja Marja Liimatainen Saarikka, palveluohjaaja Aulikki Pärnänen Jyväskylä ja kehitysvam-malääkäri Kari Rätty K-S shp (pj).

3. Maakunnalliset vaikeavammaisten erityispalvelut -työryhmä

ylilääkäri Reija Alén ja kuntoutusohjaaja Mari Niinivirta Keski-Suomen sairaanhoitopiiri, vammaispalvelujohtaja Armi Lehtinen Jämsä, vammaispalvelujohtaja Saira Kainulainen Viitasaari, palvelu-

johtaja Marjatta Salminen Jyväskylän kaupunki, opettaja Raili Paavonen Pohjoisen Keski-Suomen oppimiskeskus ja johtaja Marja Heikkilä Koske (työryhmän pj).

3.2.3 Valtakunnallisen hankkeen työryhmätyöskentely

Osahankkeen omien työryhmien ja verkostojen lisäksi hankkeessa toimittiin myös valtakunnallisella tasolla. Valtakunnallisen hankkeen kehittämistyön perustana toimi ns. hanketiimi, joka muodostui kaikkien yhdeksän osahankkeen työntekijöistä yhdessä projektipäällikön ja -sihteerin kanssa (ks. kuva 3). Hanketiimin tapaamisia oli osahankkeen toiminta-aikana neljä (kolmasti Helsingin seudulla ja kerran Jyväskylässä).

Valtakunnallisen hanketiimin jäsenistä muodostettiin kehittämistiimejä, ns. teematyöryhmiä, jotka työstivät yhteisiä kehittämisteemoja. Näin mahdollistettiin kysymysten tarkastelu yhteistyössä, vertaisoppiminen sekä tiedon ja kokemusten jakaminen. Teematyöryhmät olivat rakenne-, palveluohjaus-, asumis-, asiakas-, osaamis-, henkilökohtainen apu -tiimit. Teematyöryhmät hyödynsivät myös videoneuvottelumahdollisuutta ja videovälitteisiä kohtaamisia oli noin kerran kuussa.

Keski-Suomen osahankkeen työntekijät osallistuivat yhteisen hanketiimin toiminnan lisäksi palvelurakenne- ja osaamistiimeihin sekä seminaarityöryhmiin.

Valtakunnallinen vammaispalveluseminaari pidettiin Helsingissä 5.6.2012. Molemmat hanketyöntekijät osallistuivat sekä seminaarin valmisteluun että sen toteutukseen (materiaali saatavilla vammaisalan palvelu hankkeen sivuilta). Ohjausryhmän jäsen Anne-Mari Hård-Janhonen oli mukana seminaarin paneelissa tuoden keskusteluun mukaan asiantuntevaa käyttäjänäkökulmaa.

3.2.4 Muu työryhmätoiminta

Keski-Suomen Vammais-Kaste on osallistunut hankkeessa perustettujen työryhmien lisäksi moniin muihin vammaisalan kehittämiseen liittyvien työryhmien toimintaan, kuten Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen koordinoimien maakunnallisten koulutusyhteistyöryhmän, vammaispalvelutyöryhmän sekä vammaispalvelulain mukaisia päätöksiä tekevien ja vammaispalveluista vastaavien työntekijöiden työkokouksiin. Edellä mainitut

työryhmät ovat toimineet Keski-Suomessa ja suunnanneet maakunnan vammaisalan kehittämistyötä useiden vuosien ajan¹⁴.

Hankkeessa hyödynnettiin olemassa olevien työryhmien asiantuntijuutta ja kokemusta, jotta hanketoimet kohdistuisivat ajankohtaisimpiin kehittämistarpeisiin. Esimerkiksi vammaisalan koulutus- ja osaamistarpeet olivat Kosken koulutusyhteistyöryhmän aiheena huhtikuussa 2012. Teemakokousta valmisteltiin yhteistyössä osahankkeen ja eri oppilaitosten opettajista koostuneessa työryhmässä.

Projektikoordinaattori osallistui vammaisalan asiantuntijan roolissa uuden vammais- ja vanhushankkeen suunnittelutyöryhmään. Uuden hankkeen esiselvitys on tarkoitus toteuttaa vuoden 2012 loppuun mennessä.

3.3 Yhteistyö sidosryhmien kanssa

Monitahoinen verkostoyhteistyö eri sidosryhmien kanssa on ollut olennainen ja tärkeä osa hankkeen toimintaa. Osahankkeen keskeisiä sidosryhmiä ovat olleet alueen 23 kuntaa ja Keski-Suomen sairaanhoitopiiri, monet alueen kehittämishankkeista, vammaisneuvostot sekä vammaisjärjestöt, vammaispalveluiden käyttäjät ja omaiset, oppilaitokset, vammaispalvelujen tuottajat, Kosken eri verkostot sekä valtakunnallisen vammaispalveluhankkeen muut osahankkeet. Keski-Suomen osahankkeen sidosryhmäkartta on liitteenä 3.

Yhteistyötä kuntien ja sairaanhoitopiirin kanssa on tehty tapaamisten ja kuntakeskustelujen yhteydessä, työntekijöiden osallistuessa yhteistyötilaisuuksiin sekä sähköposti- ja puhelinkontaktein.

Projektikoordinaattori on osallistunut Jyväskylässä syyskuussa 2012 pidettävien Lapsen kasvun ja kuntoutuksen päivien suunnitteluun ym. yhteistyöhön (26.9.2011, 8.3.12, 20.8.12) – päivien järjestävä taho on Vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiön (Vamlas)

Hankeyhteistyötä on tehty monipuolisesti eri tahojen kanssa, mm.

- Arvokas elämä – Lastensuojelu ja perhehoito vammaisten lasten kehityksen tukena -hanke (KSVS/RAY)
- Aktiivinen ikääntyminen Itä- ja Keski-Suomessa (Vanhus-Kaste II)
- Rautaisia ammattilaisia perusterveydenhuoltoon Itä- ja Keski-Suomessa (Rampe/Kaste)

¹⁴ Lisätietoa Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen työryhmistä:
<http://www.koskeverkko.fi/Public/default.aspx?nodeid=35272&culture=fi-FI&contentlan=1>

- Keski-Suomen ja Etelä-Pohjanmaan henkilökohtaisen avun keskustusten kehittämishanke (HAVU)
- Lasten ja perheiden hyvinvointipalvelujen kehittämishanke Itä- ja Keski-Suomessa (Lapset ja perheet Kaste)
- Vajaaliikkeisten kunto ry:n (VLK) Lapsen hyvä kuntoutus -hankkeen valtakunnallisessa loppuseminaarissa puheenvuoro

3.4 Tapahtumat ja koulutukset

Keski-Suomen osahanke järjesti seitsemän osahankkeen kehittämiskohteisiin liittyvää koulutuksellista päivää, joista kolme järjestettiin yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa (taulukko 3). Erityisasumisen päivä, 28.5., järjestettiin kuntatoimijoiden tarpeesta, vaikka asumisen kehittäminen sinänsä ei ollut osahankkeen tavoitteena. Osallistujien määrä koulutuksissa vaihteli 15–60 välillä tilaisuuden luonteesta ja tavoitteesta riippuen.

Taulukko 3. Keski-Suomen osahankkeen järjestämät koulutukselliset tilaisuudet

Päivämäärä	Tapahtuma	Osallistujia
1.12.2011	Vammaispalvelujen maakunnallinen kehittäminen -ajankohtaispäivä, Jyväskylä	36
26.1.2012	Osallisuus – Tuettu päätöksenteko ja henkilökohtainen budjetointi -teemapäivä, Äänekoski	52
28.3.2012	(Kehitys)Vammaisten maakunnallisten erityispalvelujen kehittäminen -yhteistyöilta-päivä, Jyväskylä	31
10.5.2012	I am Number One, am I? – asiakkaan itsemääräämisoikeus vammais- ja vanhuspalveluissa / Koske X -juhlatapahtuman teemaseminaari; yhteistyössä Kosken sosiaaliasiamies- ja Havutoiminnan sekä Vanhus-Kaste -hankkeen kanssa	60
28.5.2012	Erityisasumisen ajankohtainen ohjeistus ja ideologinen perusta -ajankohtaispäivä, Jyväskylä	47
7.6.2012	Videoavusteinen vuorovaikutuksen ohjausmenetelmä (VIG-menetelmä) – Orientoiva koulutuspäivä, Jyväskylä; yhteistyössä Arvokas elämä -hankkeen kanssa	21
27.8.2012	yEd-prosessimallinnusohjelmakoulutus, Jyväskylä; yhteistyössä K-S SHP:n perusterveydenhuollon yksikön ja Rampe-hankkeen kanssa	15

Tilaisuuksien materiaali löytyy osahankkeen kotisivuilta.

Osallistujilta kerättiin lähes kaikista tilaisuuksista palautetta sekä kehittämisideoita ja muita tilaisuuden herättämiä kommentteja. Palautteenkeruussa käytettiin useimmiten lomakkeita, joissa pyydettiin arvioimaan tilaisuutta kolmen tai neljän väittämän¹⁵ avulla asteikolla erinomainen-hyvä-tyydyttävä-huono. Saatu palaute oli varsin hyvää: yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta palautetta antaneet kokivat osahankkeen järjestämien tilaisuuksien olleen joko hyviä tai erinomaisia.

Tulevaisuuden koulutusteemoiksi toivottiin seuraavia aiheita: päivä- ja työtoiminta, erityisryhmien palveluja säätelevä lainsäädäntö ja muut ohjauskeinot, kirjaaminen, asuminen, sen tukitoimet ja muutostyöt, muiden kuin kehitysvammaisten erityisasumisen tarpeet, maksut mm. ylläpitomaksut kehitysvammaisten erityishuollossa sekä kehitysvammaisten lasten lyhytaikainen hoito ja perhepalvelut Keski-Suomessa. Lisäksi toivottiin henkilökohtaisen avun päiviä Keski-Suomeen, tutustumismatkoja vastavalmistuneisiin asumisyksiköihin, koulutusta ja tiedotusta (vammaispalveluista ylipäänsä) omaisille ja palvelunkäyttäjille, työkokouksia asumispalvelujen henkilöstölle, keskustelun jatkamista vammaisten asumisasioista sekä työhyvinvointia ja uusia innovaatioita aikaansaavaa työpajaa arjen kysymyksistä

Osahanke on ollut valmistelemassa syksyllä 2012 toteutettavia tiedonvälitys- ja dokumentointikoulutusta (20.9.) sekä maakunnallista vammaispalveluseminaaria (3.10.), jonka aiheena on lähi- ja erityispalveluiden sisältö ja rakenteet Keski-Suomessa.

3.5 Asiantuntijapalveluiden käyttö

Osahanke on pyrkinyt hyödyntämään mahdollisimman paljon Keski-Suomen maakunnasta löytyvää monipuolista vammaisalan osaamista ja asiantuntemusta. Hankkeessa on hyödynnetty seuraavia valtakunnallisia asiantuntijoita:

- Susanna Hintsala, kehittämispäällikkö, KVL
- Petra Tiuhonen, projektipäällikkö, KVPS
- Tuija Anttila, projektipäällikkö, Valtakunnallinen vammaispalveluhanke
- Tommi Kivimäki, kokemuspuhuja

¹⁵ Väittämät: ”Tilaisuus oli kokonaisuutena”, ”Tilaisuuden hyöty itselleni”, ”Saamani tiedon käyttökelpoisuus (omassa työssäni)”, ”Tilaisuus aktivoi kysymyksiin ja keskusteluihin”. Lisäksi mahdollisuus kirjata kommentteja ja toiveita.

- Saara Nyyssönen, erityisasiantuntija, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA)
- Eija Koivuranta, johtaja, Sosiaali- ja terveysministeriö
- Anu Louhelainen, Aila Viinikainen, VIG-kouluttaja MLL
- Minna Ingalsuo, tekninen toimittaja, Kustannus Oy Duodecim

Hanke ei järjestänyt opintokäyntejä tai tutustumismatkoja.

3.6 Tiedottaminen

Hankkeen internetsivut perustettiin Koskeverkkoon¹⁶. Sivuille on koottu perustietoa hankkeesta sekä mm. hankkeen järjestämien tapahtumien materiaali, ohjausryhmän ja muiden työryhmien muistiot. Hanketoiminnasta on tiedotettu myös Keski-Suomen sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten yhteisöverkko Internetso/Sonettessa sekä henkilökohtaisin sähköpostiviestein yhteistyökumppaneille. Myös muista ajankohtaisista vammaisalan tapahtumista on tiedotettu lähinnä sähköpostilla. Medianäkyvyyttä hanke ei yrityksistä huolimatta sanomalehdissä tai muissa viestimissä saanut.

Valtakunnallisen hankkeen ja osahankkeiden tiedotusta on toteutettu koostusti yhteisellä internetsivustolla¹⁷. Sivuille koottu osahankkeiden tuottama materiaali on vapaasti hyödynnettävissä.

Osahankkeen näkyvyysluettelo, johon on listattu hankkeen julkaisema materiaali sekä muu näkyvyys, on liitteenä 2. Muulla näkyvyydellä tarkoitetaan tilaisuuksia, joissa hanke on ollut esillä. Näitä tilaisuuksia on ollut hankeaikana yhteensä 66. Listaan ei ole kirjattu työyhteisön sisäisiä tilaisuuksia.

Hankkeessa ei tehty opinnäytetöitä.

4 OSAHANKKEEN SEURANTA JA ARVIOINTI

Osahankkeen arviointia on tehty hankkeen aikana työntekijöiden itsearviointina, ohjausryhmän arviointina, valtakunnallisissa seurantakyselyissä ja arvioinneissa sekä hanketiimin sisäisten vertaisarviointien kautta. Osahankkeeseen osallistuneilta ammattilaisilta ja vammaispalvelujen asiakkailta on saatu palautetta ja arvioita järjestettyjen tilaisuuksien kautta, joita on pidetty

¹⁶ Keski-Suomen Vammais-Kaste -hankkeen internetsivujen osoite: <http://www.koskeverkko.fi/Public/default.aspx?contentid=33817>.

¹⁷ Valtakunnallisen vammaispalveluhankkeen internetsivujen osoite: <http://vammaispalveluhanke.eteva.fi/>

annetun palautteen perusteella pääasiassa onnistuneina. Järjestettyjen tapahtumien osalta hanke on onnistunut hyvin vastaamaan maakunnan tarpeisiin.

Osahankkeen edistymistä ja tavoitteiden saavuttamista on seurattu puoli-vuosittain valtakunnallisen hankkeen toimesta. Osahankkeen toiminnasta on koottu hankeaikana seuraavat raportit:

1. Osahankkeen seurantaraportti II
2. Osahankkeen seurantaraportti III
3. Osahankkeen seurantaraportti IV
4. Osahankkeen ohjausryhmän kokoonpano
5. Osahankkeen projektiryhmän kokoonpano
6. Osahankkeen talousarvio
7. Osahankkeen hankesuunnitelma
8. Osahankkeen tarkennettu hankesuunnitelma
9. Osahankkeen riskianalyysit
10. Osahankkeen arviointisuunnitelma
11. Osahankkeen aikataulu
12. Osahankkeen näkyvyysluettelo
13. Osahankkeen viestintäsuunnitelma
14. Osahankkeen koulutustaulukko
15. Osahankkeen sidosryhmäkartta ja -luettelo
16. Osahankkeen itsearviointilomake (Rohto-malli)

Länsi-Suomen aluehallintoviraston ohjaus/tarkastuskäynti suoritettiin 30.3.2012 Hämeenlinnassa. Käynti koski koko valtakunnallista hanketta. Lausunnossa ei ilmennyt huomautettavaa.

4.1 Toiminnan kehittämistä edistävät ja estävät tekijät

Keski-Suomen maakunnan alueella on tehty useita vuosia sosiaalialan kehittämistyötä mm. vammaispalveluissa, joten maaperä vammaispalveluja kehittäväälle osahankkeelle oli varsin antoisa ja innostunut. Alueen työntekijöiden halu olla mukana kehittämisessä helpotti oleellisesti hanketyötä. Tarve kehittää terveydenhuollon ja sosiaalitoimen yhteistyötä ja selkeyttää maakunnallisia toimintamalleja on hyvin ajankohtainen. Projektikoordinaattorin pitkäaikainen kokemus terveydenhuollon piirissä työskentelystä toi osaltaan ymmärrystä terveydenhuollon näkökulmista ja toimintatavoista sekä helpotti yhteistyöverkostojen luomista etenkin erikoissairaanhoidon.

Osahankkeen ”kotipesänä” ja käytännön tukitahona oli Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Koske, joka muodosti hyvän, kokeneen ja monipuolisen tuen ja työyhteisön hanketyöntekijöille. Kosken organisaatiossa toimiminen mahdollisti myös sujuvan yhteistyön mm. kolmannen sektorin

sekä monien muiden hankkeiden kanssa. Ohjausryhmän, eri työryhmien, kokousten ym. tilaisuuksien ilmapiiri on ollut rakentava ja hyvin keskusteltava. Tämä on tuonut osahankkeen tapahtumat lähelle vammaispalvelujen työntekijöiden arkea. Toisen työntekijän osa-aikaisen työpanoksen saaminen hankkeeseen on auttanut oleellisesti toteutumisen onnistumisesta.

Vammaispalvelujen käyttäjien mukanaolo ja osallistuminen osahankkeen toimintaan on ollut yksi hankkeen vahvuuksista. Vammaisneuvostojen, -järjestöjen ja omaisten avulla kehittämiseen on saatu tarpeellista ja kaivattua asiakasnäkökulmaa.

Valtakunnallisen hankkeen tuomat hanketyön työkalut ja projektipäällikön asiantunteva tuki ovat edistäneet hankkeen teknistä etenemistä. Valtakunnallisuus on mahdollistanut muualla Suomessa vastaavien osahankkeiden työskentelyn seuraamisen ja vertaistuen. Nämä ovat tuoneet laajempaa näkökulmaa Keski-Suomen osahankkeeseen.

Osahankkeen tulosten ja vaikuttavuuden kannalta suurin vaikeus on ollut aikaresurssi. Kehittämistyö on aina aikaa vievä prosessi ja noin vuoden mittainen hankeaika on ollut liian lyhyt näin monitahoiseen kehittämistoimintaan. Aiheeseen perehtyminen ja suunnitelmien tarkentaminen vievät oman aikansa hankkeen alusta. Osahanke alkoi kesällä 2011 ja päättyi elokuussa 2012 joten, hankeaikaan sattuu kaksi kesää, joka osaltaan ”söi” aktiivista toiminta-aikaa.

Vaikka valtakunnallisuus toi laajempaa näkökulmaa, vertaistukea, projektipäällikön tukea ja materiaalia työskentelyyn, se toi myös lisätyötä pienelle osahankkeelle. Hanketapaamiset, videoneuvottelut, valtakunnallisen hankkeen edellyttämät raportoinnit ym. kirjalliset selvitykset vievät suhteessa runsaasti energiaa. Keski-Suomen alueen vammaispalvelujen toimintatavat poikkeavat muiden alueiden toimintakulttuureista, joten varsinaista toimintamallien vertaistukea ei valtakunnallisesta hankkeesta tällaisessa tilanteessa pystytty hyödyntämään yhtä hyvin, kuin niissä tilanteissa, joissa kehittämistyö on suunnilleen samassa vaiheessa, kuin omalla alueella.

Yhteiskunnallinen tilanne kunta- ja palvelurakenteiden suhteen on tällä hetkellä varsin epäselvä. Erityisesti rakenteiden kehittäminen tällaisessa tilanteessa on vaikeaa. Kuntien on vaikea sitoutua toimintatapoihin, kun ei ole tietoa millaiseen kunta- ja palvelurakenteeseen ollaan liittymässä. Keski-Suomessa tilannetta epävakauttaa lisäksi erikoissairaanhoidon toimintapro-

sessien uudistaminen (Uusi sairaala -hanke¹⁸) ja sairaanhoitopiirin rakenteen muuttuminen (Jämsän seudun siirtyminen Pirkanmaan shp:iin).

4.2 Ohjausryhmän arviointi osahankkeesta

Osahankkeen ohjausryhmän jäseniä pyydettiin hankkeen päättyessä arvioimaan osahankkeen tavoitteita, merkittävimpiä tuloksia, toteutusta sekä ohjausryhmän toimintaa. Samalla selvitettiin ohjausryhmän tärkeänä pitämiä tulevaisuuden kehittämistarpeita. Arviointilomake on liitteenä 4. Kysely toteutettiin sähköisenä Webropol-tiedonkeruuohjelman avulla. Se lähetettiin osahankkeen työntekijöitä lukuun ottamatta kaikille ohjausryhmän varsinaisille jäsenille, joista yhdeksän vastasi.

Kuvaan viisi on koottu vastanneiden arviot osahankkeen tavoitteiden toteutumisesta, joita pyydettiin arvioimaan asteikolla ”ei lainkaan toteutunut–toteutui täysin”. Kaiken kaikkiaan, hanke on ohjausryhmän arvioimana onnistunut aloittamaan jokaisen tavoitteen toteuttamisen. Useimpien tavoitteiden kohdalla suurin osa vastanneista on arvioinut niiden toteutuneen vähintäänkin osittain. Parhaiten hanke onnistui ohjausryhmän arvioimana kartoittamaan ja jäsentämään Keski-Suomen alueen vammaispalvelujen nykytilaa sekä vahvistamaan nykyisten vammaisalan ammattilaisten osaamista ja kehittämään yhteistyötä sosiaalitoimen, perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon käytännön toimijoiden kesken yhteisasiakkuustilanteissa. Heikoiten hankkeen arvioitiin onnistuneen tavoitteissa kehittää vammaisten kuntalaisten lähipalveluverkostoa, edistää tulevien vammaisalan ammattilaisten riittävää määrää ja osaamisen tasoa sekä turvata erityisasiantuntijuus erittäin vaativissa tilanteissa.

Lisäkommentteina osahankkeen tavoitteista tuotiin useammassa vastauksessa esiin lyhyt hanke aika suhteessa laajoihin ja vaativiin tavoitteisiin: tavoitteita pidettiin hyvinä, mutta aika niiden toteuttamiseen oli liian lyhyt. Tärkeinä asioina pidettiin kunnan sosiaalitoimen ja terveydenhuollon yhteistyön kehittämistä ja hankkeen hyvää yhteyttä palvelujen käyttäjiin. Hankkeen onnistumisesta eri vammaisryhmien huomioidussa annettiin kahtalaista palautetta: osa koki, että hanke oli onnistunut huomioimaan eri vammaisryhmät, osa puolestaan koki hankkeen keskittyneen pääasiassa kehitysvammaisiin.

Osahankkeen merkittävin tulos ohjausryhmäläisten arvioimana oli maakunnallisen vammaisalan yhteistyön vahvistuminen. Hankkeen avulla on voitu tunnistaa, jäsentää ja nostaa esiin maakunnan vammaispalvelujen keskeisiä kehittämistarpeita – vastausten perusteella näissä on myös yhteistyössä

¹⁸ Uuden sairaalan suunnittelu

edetty. Merkittävänä tuloksina mainittiin myös koulutukset, haastavasti käytettyjen kehitysvammaisten palvelujen tarpeen kartoitus, yhteisen ja selkeän dokumentoinnin tarve sekä lähi- ja erityispalvelujen määrittelyssä eteneminen.

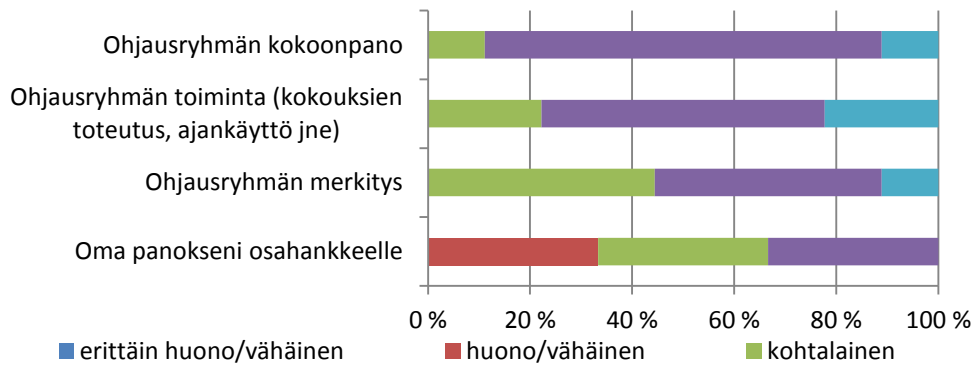

Kuva 5. Osahankkeen tavoitteiden toteutuminen ohjausryhmän arvioimana (% vastanneista)

Hankkeen tulosten saavuttamista edistäneinä asioina vastaajat näkivät etenkin projektityöntekijän vammaisalan tuntemuksen, kyvyn keskittyä olennaiseen ja innostuneisuuden työhön. Innostuneisuus nähtiin voimavarana myös laajemmin vammaisalan kehittämisessä maakunnassa. Lisäksi hanketyötä edistäneinä tekijöinä mainittiin kuntien halukkuus yhteistyöhön ja

hankkeen työryhmät sekä Keski-Suomen mahdollisuus toimia suunnannäyttäjänä muulle maalle vammaispalvelujen järjestämisessä.

Ohjausryhmää pyydettiin arvioimaan myös omaa toimintaansa. Kuvaan 6 on koottu väittämien vastaukset, joita arvioitiin kysymyksestä riippuen joko asteikolla ”erittäin huono–erittäin hyvä” tai ”vähäinen–tärkeä” taikka molemmilla. Lähes kaikki vastanneet arvioivat, että ohjausryhmän kokoonpano oli onnistunut ja sen merkitys hankkeelle nähtiin tärkeänä. Ohjausryhmän toimintaa ja toteutusta pidettiin samoin pääosin onnistuneena. Ohjausryhmän merkityksen arvioinnissa hieman yli puolet vastanneista koki sen tärkeäksi ja noin puolet koki merkityksen olleen kohtalainen. Oma panosta osahankkeelle arvioitiin kriittisemmin: kolmannes katsoi sen olleen vähäinen ja toinen kolmannes kohtalainen. Vain yksi kolmesta arvioi oman panoksensa osahankkeelle olleen tärkeä.

Kuva 6. Ohjausryhmän arvio omasta toiminnasta (% vastanneista)

Ohjausryhmän toiminnasta todettiin vielä, että kokouksiin ei aina muiden työkiireiden vuoksi voitu osallistua ja kokousaiheiden kulkua oli välillä hankala seurata. Toisaalta ohjausryhmän kokousten koettiin linjanneen hankkeen etenemistä, osallistujat ottivat aktiivisesti kantaa asioihin ja ohjausryhmän koettiin tukevan projektityöntekijöitä aidosti työssä.

Ohjausryhmän jäseniä pyydettiin myös kertomaan, mitä he pitivät hankkeen päättymisen jälkeen tärkeinä ja todennäköisinä tapahtumina. Osahankkeen päättymisen jälkeen enemmistö vastaajista piti todennäköisenä, että hankkeessa aloitettu ja sovittu kehittämistyö saa jatkoa. Toisaalta nähtiin, että tarve maakunnallista vammaispalvelun kehittämistä koordinoivalle projektille syntyy uudelleen omaehtoisen toiminnan hiipuessa. Tärkeänä pidettiin, että maakunnallinen, eri toimijoiden välinen yhteistyö jatkuu eri tavoin, hankkeessa perustetut työryhmät jatkavat Kosken toiminnan puitteissa ja vammaisalan työntekijöiden kokoukset jatkuvat. Tärkeänä nähtiin myös,

että huomiota kiinnitetään jatkossa entistä enemmän muihinkin vammaisryhmiin kehitysvammaisten ohella. Kosken toivottiin omalla toiminnallaan sitovan vammaispalveluja osaksi maakunnallista sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta.

Myös valtakunnalliselle hankkeelle lähetettiin terveisiä. Vastausten perusteella sen tulee huomioida kaikki vammaiset henkilöt, tehdä enemmän yhteistyötä palveluja käyttävien henkilöiden kanssa, vahvistaa yhteistyötä kolmannen sektorin, etenkin muiden kuin kehitysvamma-alan vammaisjärjestöjen kanssa ja tehdä konkreettista yhteistyötä pienten hoivapalveluyrittäjien kanssa toiminnan laadun kehittämiseksi. Lisäksi kommentoitiin valtakunnallisen hankkeen erilaisten seurantaraporttien ja arviointien tuottamaa työn määrää.

5 RAHOITUS

Keski-Suomen osahankkeen suunniteltu kokonaisbudjetti oli 111 035 €. Sosiaali- ja terveysministeriö myönsi osahankkeelle 83 000 € valtionavustuksen. Osahankkeen kuntarahoitusosuudesta (25 % kokonaisuudesta) vastasivat Jyväskylän kaupunki, SoTe-kuntayhtymä/ Perusturvaliikelaitos Saarikka sekä Keski-Suomen sairaanhoitopiiri.

Liitteessä 5 on taulukko osahankkeen budjetoiduista ja toteutuneista kuluista. Toteutuneet kulut olivat 104 149,13 €, joten budjetti alittui 6885,87 €. Kulut pysyivät suunnitelluissa rajoissa eikä suuria, yli 10 % ylityksiä tai alituksia, menoihin tullut¹⁹. Budjetin alitus johtuu hankkeen myöhästyneestä alkamisajasta, jonka vuoksi varsinainen toiminta pääsi vauhtiin suunnitellusta poiketen vasta syksyllä 2011.

6 VISIOITA TULEVAAN

Keski-Suomessa jatketaan vammaispalvelujen kehittämistä osahankkeen päättymisen jälkeen sekä hyviksi koettujen yhteistyökäytäntöjen että hanke-toiminnan kautta. Suunnitteilla on vammaisten henkilöiden lähi- ja erityispalvelujen pilottihanke Keski-Suomen maakunnan alueella sekä muita hankkeita, joissa maakunnan vammaispalveluja halutaan kehittää osana sosiaali- ja terveydenhuoltoa.

¹⁹ Liitetaulukon 5 erot budjetoiduissa ja toteutuneissa menoissa johtuvat erilaisista tilikartoista, joissa menot on merkitty eri logiikalla budjettiin ja toteumaan.

6.1 Maakunnallinen vammaispalvelujen pilottihanke

Keski-Suomeen suunnitellaan pilottihanketta vaikeavammaisten maakunnallisia erityispalveluja pohtineen työryhmän (ns. työryhmä 3) esittämän mallin pohjalta lähi- ja erityispalvelujen kehittämiseksi ja testaamiseksi. Syksyllä 2012 perustetaan pilottihankkeen suunnittelutyöryhmä, joka miettii ja työstää ehdotettua mallia eteenpäin. Pilottityöryhmän työskentelyn viitekehiksenä käytetään sosiaali- ja terveysministeriön palvelurakennetyöryhmän (STM 2012:17) kesällä 2012 julkaistun väliraportin esitystä.

Sosiaali- ja terveysministeriön palvelurakennetyöryhmä (ks. kuva 8, STM 2012:17, 70) laati mallin kansalaisten lähipalveluista ja keskitetyistä palveluista. Mallissa lähipalvelut luokitellaan kotiin tarjottaviin palveluihin, lähellä tarjottaviin palveluihin, sähköisiin (ympäri vuorokautisiin) palveluihin sekä liikkuviin palveluihin. Keskitetyt palvelut on puolestaan jaettu alueellisiin ja kansallisiin palveluihin. Palvelujen tuottajaa ei mallissa määritellä vaan tuottajana voi olla julkinen, yksityinen tai kolmas sektori.

Kaikissa palveluissa voi olla tuottajana julkinen, yksityinen tai kolmas sektori

Kuva 7. Kansalaisen lähipalvelut ja keskitetyt palvelut (Lähde: STM 2012:17, 70)

STM:n palvelurakennetyöryhmän (2012:17) mallissa ei vielä tässä vaiheessa erikseen näy, miten vammaispalvelujen on ajateltu sijoittuvan jaottelussa.

Verrattaessa vammaispalvelulaissa määriteltyjä vammaisille tarkoitettuja erityisiä tukitoimia STM:n palvelurakennetyöryhmän jaotteluun huomataan, että vammaisten tarvitsemat, ns. subjektiivisen oikeuden palvelut sijoittuvat suurimmaksi osaksi lähipalvelujen osioon. Toteutus tapahtuu pääasiallisesti kotiin tarjottavina palveluina (esim. kuljetuspalvelut, henkilökohtainen apu, asunnon muutostyöt ja asuntoon kuuluvat laitteet, palveluasuminen). Myös määrärahasidonnaisista palveluista suurin osa kuuluisi kotiin tarjottaviin palveluihin (korvaus päivittäisistä toiminnoista suoriutumiseksi tarvittavista välineistä, ylimääräisistä vaatekustannuksista ja erityisravintokustannuksista). Päivätoiminnot ja osa palveluasumisesta toteutuvat ko. jaottelun mukaan lähellä tarjottavina palveluina. Kuntoutusohjauksen ja sopeutumisvalmennuksen mahdollisuudet vaihtelevat alueittain.

STM:n raportissa (2012:17) mainitut sähköiset palvelut tuovat vammaisille henkilöille, omaisille ja ammatilaisille hyvän kanavan vammaispalveluiden tiedon saantiin ja asiointiin. Voisivatko raportissa mainitut liikkuvat palvelut tuoda joitain uusia ratkaisuja vammaispalveluiden harvinaisiin tilanteisiin, esim. vammaispalveluihin perehtyneen työntekijän tapaaminen?

Vammaispalvelujen päätökset tehdään lähipalveluna. Pienemmällä paikkakunnilla, joissa vammaispalvelujen asiakasmäärät ovat suhteellisen pieniä ja kokemus vammaispalvelujen ratkaisuihin on vähäisempää, tarvitaan ratkaisujen löytymiseksi ja päätöksenteon tueksi mahdollisuutta sekä matalan kynnyksen konsultaatioon että erityisasiantuntijapalvelujen ostoon. Vaikeavammaisten palvelujen ja tuen yksilökohtainen suunnittelu vaatii usein sitä, että erityisosaamista yhdistellään eri tavoin ja sitä myös on haettava laajalti eri lähteistä. Kortelaisen (2009) visiointi tulevaisuuden erityispalveluista tiivistää hyvin tätä ajatusta: tulevaisuudessa erityispalvelu tarkoittaa yhä useammin konsultaatiota, toimivaa osajaverkostoa, palveluohjausta tai palvelukoordinaatiota. Jo nyt vaativille sosiaalipalveluille on ominaista asiantuntijoiden ja tiedon liikkuminen perus- ja erityistason välillä – ei niinkään asiakkaiden (mt. 53, 56).

Vaikeavammaisten palvelutarpeessa ilmenee keskimääräistä enemmän ns. harvinaisia ja erityisen erityisiä tilanteita, joissa lähialueelta saatava palvelu, tuki tai asiantuntemus ei riitä. Tällöin tarvitaan alueellisesti keskitettyjä palveluja ja joissakin harvoissa tilanteissa kansallisesti keskitettyjä palveluja. Kortelainen (2009, 54) toteaa raportissaan, että erityisosaamisen ja palvelujen saatavuudessa on merkittävää alueellista ja kuntien välistä vaihtelua sosiaalihuollon eri palvelualueilla. Tämä kävi hankkeen aikana ilmi myös

keskisuomalaisissa vammaispalveluissa²⁰. Vaativat tilanteet edellyttävät sosiaalihuollon erityisosaamista ja yksilökohtaista palvelusuunnittelua ja -ohjausta (Kortelainen 2009, 53). Vaikka lähtökohtana tulee olla yleisten palvelujen tasa-arvoisuus ja saavutettavuus kaikille kuntalaisille (vrt. STM 2012:21, 184–186), on vammaispalveluiden kehittämisessä erityisesti otettava huomioon Kortelaisen (2009, 53) toteamus, että yleinen palveluporrastus ja -ketjutus ovat sinänsä riski yksilöllisen palvelun toteutumiselle. Mitä erityisempää tuen tarve on, sitä yksilöidympää ja räätälöidympää sen on oltava.

Osahankkeen teematyöryhmä 3:n mallissa Keski-Suomen alueen vammaispalvelujen lähipalvelupainotteisuus edellyttää myös maakunnallisten (alueellisten) erityispalvelujen jalkautumista sinne, missä lisätukea tarvitaan. Erityispalvelut tuodaan tarvittaessa lähelle kansalaista, joko suoraan kotiin tai lähellä olevaan palvelupisteeseen. Erityispalvelujen konsultaatio olisi mahdollista puhelimitse, suojatussa sähköpostiyhteydessä sekä videoneuvotteluyhteyksienkin kautta. Erityispalvelujen vieminen lähelle asiakasta vaatii työ- ja kulttuurin ja ajattelun muutosta. Tähän saakka keskitetyissä erityispalveluissa on pääasiassa totuttu siihen, että asiakas etsiytyy tarpeineen ammattilaisten luo tiettyyn palveluyksikköön. Palvelurakennetyöryhmän jaottelussa käytetyn termistön soveltaminen Keski-Suomessa tällä hetkellä käytettäviin termeihin edellyttää työstämistä.

Tulevan pilottihankkeen tehtävänä on mm. ratkaista, miten vammaisten kuntalaisten tarvitsemat palvelut, myös erityispalvelut, toteutetaan lähellä asiakasta? Miten asiakkaan lähityöntekijät saavat tarvitsemansa tuen? Keski-Suomessa on kehitetty suunnitelmallisesti lähipalvelupainotteisuutta kullekin alueelle parhaiten sopivaan tapaan ja nyt maakuntaan tarvitaan joustava maakunnallinen erityistilanteiden toimintamalli. Lähipalvelujen sisältö ja toiminta ratkaisevat sen, millaista erityisosaamista niiden tueksi tarvitaan ja miten erityisosaamista siihen voidaan kytkeä (vrt. Kortelainen 2009, 54).

6.2 Muu vammaispalvelujen kehittäminen Keski-Suomessa

Pilottihankkeen lisäksi maakuntaan on suunnitteilla muita hankkeita, joissa vammaispalvelut ovat yhtenä kehittämisen osa-alueena. Tällä hetkellä sosiaali- ja terveydenhuollon integraation vahvistaminen pyritään sisällyttämään kaikkeen keskisuomalaista kehittämistoimintaan.

²⁰ Ks. esim. Lehtovaara & Talvensola 2012a.

”Sosiaali- ja terveydenhuollon integraation toteuttaminen Keski-Suomessa”-hankkeessa vammaispalvelujen kehittäminen on yksi osa-alue, mikäli hanke saa sosiaali- ja terveysministeriön rahoituksen alueelliseen kokeiluun (ks. L 8.4.2011/305). Hankealueen muodostavat Keski-Suomen kunnat lukuun ottamatta Jämsän aluetta, joka on tehnyt päätöksen siirtyä Pirkanmaan sairaanhoitopiiriin. Hankkeen tavoitteena on toteuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon horisontaalinen ja vertikaalinen integraatio koko Keski-Suomen maakunnan alueella. Hankkeessa on tarkoituksenaan kehittää Keski-Suomeen sopiva sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämismalli / vaihtoehtoisia malleja, jotka noudattavat palvelurakennetyöryhmän (ks. STM 2012:17) C-mallia ja myöhemmin työryhmän loppuraportissaan linjaamaa rakennetta ja lainsäädäntöä sekä hallituksen kuntauudistuslinjauksia.

”Asiakaslähtöisen hoito- ja palveluorientaation tukirakenne Keski-Suomen sosiaali- ja terveydenhuoltoon” työnimellä kulkevan sosiaali- ja terveydenhuollon maakunnallisen yhteishankkeen tarkoituksena on kehittää konkreettisesti yhteisiä toimintoja asiakkaan toimintakyvyn tukemiseksi. Hanketta on suunniteltu toteutettavaksi Kaste II -kaudella.

”Itsenäisen elämän ideologia ja asiakasvastuullisuuden kehittäminen Keski-Suomen vanhus- ja vammaispalveluissa ”-hankkeessa on tarkoitus kehittää vanhus- ja vammaispalvelujen toimintakulttuuria asiakaslähtöisemmäksi asiakkaan tarpeet edellä -mallin mukaisesti. Hankkeen esiselvitykselle on haettu rahoitusta. Mikäli rahoitus saadaan, esiselvitys toteutetaan loppuvuonna 2012. Esiselvityksen pohjalta hankesuunnitelmaa tarkennetaan, jonka jälkeen hankkeen toteutukseen haetaan rahoitusta Kaste II -ohjelmasta.

6.3 Lopuksi

Ajankohtainen kysymys on, miten uusi palvelurakenne ja vammaisen henkilön osallisuuden ideologia yhdistetään toimivaksi kokonaisuudeksi. Uuden sosiaalihuoltolain lähtökohtana on, että ”vammaisten henkilöiden tarvitsemat sosiaalipalvelut järjestetään ensisijaisesti osana yleistä palvelujärjestelmää” (STM 2012:21, 184). Sama ideologia on jo nähtävissä Keski-Suomessa, jossa peruspalveluita halutaan kehittää vastaamaan mahdollisimman hyvin kaikkien asukkaiden tarpeita, ovat kaikkien saavutettavissa ja että palvelut voidaan tarjota lähellä kotia. Tämä edellyttää uudenlaista palvelujen järjestämistapaa sosiaalihuollon, mutta myös vammaispalveluissa tärkeän terveydenhuollon, erityispalveluissa: tiedon ja asiantuntijuuden tuomista lähelle asiakasta silloin, kun erityistä tukea lähipalveluissa tarvitaan. Keskeinen kysymys on, miten vammaisten henkilöiden palvelurakenteet luodaan lähipalvelupainotteisiksi, mutta samanaikaisesti taataan tarvittavat erityisen tuen muodot oikein kohdennettuna? Tämän alueen ratkaisut edellyt-

tävät laajasektorista päätöksentekijöiden, ammattilaisten ja käyttäjien yhteistä kehittämistä.

Keski-Suomessa on pitkät perinteet vammaispalvelujen kehittämisessä sekä vankkaa kokemusta lähipalvelupainotteisesta toiminnasta. Ammattilaisilla ja vammaispalvelujen käyttäjillä on selkeä halu kehittää alueelle sopiva maakunnallinen erityisen tuen verkosto julkisen, kolmannen sektorin ja yksityisten toimijoiden yhteistyönä. Kortelainen (2009, 54) on jo aiemmin tuonut esiin, että sosiaalihuollon erityispalvelut ovat kehittyneet monituottajamallin mukaisesti eikä niihin siksi ole mielekästä rakentaa vanhanaikaista organisoitua. Uusi palvelujenjärjestämistapa edellyttää uudenlaista tukea ja hallinnollisia rakenteita, joiden tulee samanaikaisesti turvata kansalaisten tasa-arvoinen palveluiden saanti ja yksilölliseen palvelutarpeeseen perustuva ja elämäntilanteeseen sopiva palvelukokonaisuus (mt. 54).

Palvelujen kehittämisen ja toteuttamisen lähtökohtana tulee olla vammaisten ihmisten tasa-arvoisuus kuntalaisina. Tämä sisältää rakenteellisten ratkaisujen lisäksi sen, että niissä on tarpeeksi tieto-taitoa vammaisten kansalaisten tuentarpeista ja keinoista. (Vrt. STM 2012:21, 185–186.) Kun yleiset palvelut ovat kaikkien kuntalaisten käytettävissä ja saavutettavissa, erityispalvelujen tarve vähenee. Yksi näkökulma lakiuudistuksiin on, että vammaisten henkilöiden palvelujen järjestämiseen vamman laatuun perustuvalla jaottelulla ei ole olemassa perus- ja ihmisoikeusnäkökulmasta perusteita. Vammaispalvelu- ja kehitysvammalaki on pyritty yhdistämään jo useita vuosia ja tavoite on myös nykyisessä hallitusohjelmassa. Tavoitteena on eri vammaisryhmien keskinäisen yhdenvertaisuuden parantaminen. (Mt. 185–186.)

Hankkeen aikana vahvistusta sai Kortelaisen (2009, 56) esittämä näkemys sosiaalihuollon erityisosaamisen ja erityispalvelujen palvelukonseptien kehittymisestä. Niiden tulee kehittyä siten, että toiminnan konsultatiivinen luonne sekä ohjaus- ja neuvontapalvelut korostuvat. Ensisijaisesti asiantuntijat ja tieto liikkuvat perustason ja erityistason välillä – asiakkaat vähemmän.

Keski-Suomen Vammais-Kaste -osahankkeen toiminta-aikana Suomessa on ollut meneillään laajoja rakenteellisia ja toiminnallisia uudistussuunnitelmia. Tämän lisäksi Keski-Suomen sairaanhoitopiirin toiminta ja rakenteet ovat muutoksessa. Kun alueen perusrakenteissa on ”paljon liikkuvia osia”, kehittämisen monitahoisuus ja epävarmuus lisääntyy, mutta se tuo myös mahdollisuuksia katsoa tulevaisuuteen ja tilaa kehittää.

LÄHTEET

- Haastavien tilanteiden kohtaaminen erityistä tukea tarvitsevien palveluissa. Työntekijän käsikirja. Keski-Suomen ja Etelä-Pohjanmaan maakuntien verkostoitunut vammaistyön kehittämishanke POKEVA 2007–2009. Saatavana www-osoitteessa: <http://www.eskoo.fi/documents/Haastavat%20tilanteet%20-k%C3%A4sikirja.pdf> [Viitattu: 16.7.2012.]
- Hankesuunnitelma. Vammaispalvelujen valtakunnallinen kehittämishanke 2010–2012. Päivitys 21.2.2010. Saatavana www-osoitteessa: http://vammaispalveluhanke.eteva.fi/files/kastetesti.kotisivukone.com/hankesuunnitelma_21.1.2010.pdf [Viitattu: 9.7.2012.]
- Keski-Suomen alueellinen hankesuunnitelma. Saatavana www-osoitteessa: <http://www.koskeverkko.fi/Public/download.aspx?ID=38220&GUID={73678EB6-06B5-48E1-BE3E-3C9FA7B75913}> [Viitattu: 4.7.2012.]
- Keski-Suomen ja Etelä-Pohjanmaan Henkilökohtaisen avun keskusten kehittämishanke. Koskeverkko. Saatavana www-osoitteesta: <http://www.koskeverkko.fi/Public/default.aspx?contentid=20163> [Viitattu: 4.7.2012.]
- Kortelainen, Risto (2009) Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu ja uusi alueellinen palvelurakenne – Nykytilan arviointia, kehityslinjoja ja perusteluja. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain valmisteluun liittyvä taustaraportti. Saatavana www-muodossa: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=42734&name=DLFE-12705.pdf [Viitattu 4.9.2012.]
- L 2.9.2007/196. Laki kunta- ja palvelurakennemuutoksesta.
- L 8.4.2011/305. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen kehittämisestä vuosina 2011–2014.
- Lehtovaara, Pirjo & Talvensola, Sivi (2012a) Vaativien kehitysvammaispalvelujen tilanne ja tarve Keski-Suomessa. Keski-Suomen Vammais-Kaste -hankkeen kartoitus syksy 2011. Saatavana www-osoitteessa: <http://www.koskeverkko.fi/public/download.aspx?ID=38920&GUID={98FE62D6-A0FE-4200-BCC7-FA202C7C0626}> [Viitattu 23.7.2012.]
- Lehtovaara, Pirjo & Talvensola, Sivi (2012b) Keski-suomalaisien vammaisalan asiakastyöntekijöiden näkemyksiä nykyisistä ja tulevaisuuden vammaispalveluista. Saatavana www-osoitteesta: [Viitattu 31.8.2012.]
- Matikka, Leena (2010) Keski-Suomen alueellinen suunnitelma kehitysvammaisten asumisen ja siihen liittyvien palvelujen järjestämiseksi 2010–2015, vaihe 1. Saatavana www-osoitteessa: <http://www.koskeverkko.fi/public/download.aspx?ID=32520&GUID={E1FDA311-B8D1-427D-BA6C-906BEC75AC19}> [Viitattu: 4.7.2012.]
- Möttönen, Sakari & Palola, Mikael (2011) Keski-Suomen sosiaali- ja terveydenhuollon hallinnon järjestäminen. Selvityshenkilöraportti Keski-Suomen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenneselvityshankkeelle 31.3.2011. Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, raportteja 32. Saatavana www-muodossa: <http://www.koskeverkko.fi/public/download.aspx?ID=31643&GUID={FD488DAE-C69B-4918-AFC7-125C258E68AA}> [Viitattu 4.7.2012.]
- Oinonen Tero, Yli-Hännilä Ulla & Mustakallio Armi (2009) Keski-Suomen ja Etelä-Pohjanmaan maakuntien verkostoitunut vammaistyön kehittämishanke POKEVA. Loppuraportti. Eskoon sosiaalipalvelujen kuntayhtymä. Saatavana

- www-osoitteesta: <http://www.eskoo.fi/documents/POKEVA%20-hankkeen%20loppuraportti%282%29.pdf> [Viitattu: 4.7.2012.]
- Saarinen Marja-Leena (2004) Keski-suomalainen vammaispalvelujen toimintamalli 2003–2004. Loppuraportti. Saatavana www-osoitteesta: <http://www.koskeverkko.fi/Public/download.aspx?ID=16040&GUID={75B5D983-4E39-4954-9F8C-DF1A02AEA47A}> [Viitattu: 4.7.2012.]
- Saarinen Marja-Leena (2006) Keski-suomalainen vammaispalvelujen toimintamalli 2004–2005. Loppuraportti. Saatavana www-osoitteesta: <http://www.koskeverkko.fi/Public/download.aspx?ID=16041&GUID={4C961154-6550-4490-A7FC-9E4FAA9E7DFA}> [Viitattu: 4.7.2012.]
- Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma (KASTE) 2008–2011. Saatavana www-osoitteesta: http://www.stm.fi/vireilla/kehittamisohjelmat_ja_hankkeet/kaste/ohjelma [Viitattu 10.7.2012.]
- STM 2012:5. Laitoksista yksilölliseen asumiseen. Valtakunnallinen suunnitelma laitoshoidon korvaavien palvelujen kehittämiseksi lähiyhteisöön. Kehitysvammaisten asumisen ohjelman valtakunnallisen toimeenpanon ohjausryhmä. Julkaisematon luonnos.
- STM 2012:17. Palvelurakennetyöryhmän väliraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2012:17. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavana www-osoitteesta: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5065240&name=DLE-20815.pdf [Viitattu 9.8.2012.]
- STM 2012:21. Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen. Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamistyöryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2012:21. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavana www-osoitteesta: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5065240&name=DLE-22206.pdf [Viitattu 4.9.2012.]
- Uuden sairaalan suunnittelu, Keski-Suomen sairaanhoitopiiri. Saatavana www-sivulla: <http://www.ksshp.fi/Public/default.aspx?nodeid=35540> [Viitattu 03.08.2012.]
- Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle. Suomen vammaispoliittinen ohjelma VAMPO 2010–2015. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2010:4. Saatavana www-osoitteesta: <http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/-/julkaisu/1522141> [Viitattu 10.7.2012.]
- Valtakunnallinen vammaispalveluhanke. Saatavana www-osoitteesta: <http://vammaispalveluhanke.eteva.fi/> [Viitattu: 15.6.2012.]
- Valtioneuvoston selonteko vammaispolitiikasta 2006. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2006:9. Saatavana www-osoitteesta: <http://www.stm.fi/julkaisut/julkaisuja-sarja/nayta/-/julkaisu/1062375> [Viitattu 10.7.2012.]
- Vammaispalvelujen käsikirja. Saatavana www-osoitteesta: <http://www.sosiaaliportti.fi/vammaispalvelujenkasikirja> [Viitattu: 15.6.2012.]
- Vesimäki Mirva (2009) Keski-Suomen Vammaispalveluhankkeen loppuraportti. Vammaispalveluiden sosiaalityön ja verkostoituneen erityisosaamisen kehittäminen -hanke v. 2006–2008. Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen raportteja 15. Jyväskylä: Tekevä. Saatavana www-osoitteesta: <http://www.koskeverkko.fi/Public/download.aspx?ID=22909&GUID={12AA1067-C9FE-4373-AB25-896293B1BD4F}> [Viitattu: 4.7.2012.]

LIITTEET

Liite 1. Valtakunnallisen vammaispalveluhankkeen teema-alueiden tavoitteet

1. Vammaispalvelujen rakenteiden uudistaminen

1. Palveluketjujen jäsentäminen ja kehittäminen
2. Erityispalvelujen ja lähipalvelujen sisällön ja tehtävänjaon selkeyttäminen
3. Kuntien vammaistyön tukeminen kehittämällä lähipalvelujen tuki- ja konsultaatiopalveluja
4. Kehitysvammahuollon palvelurakennemuutoksen hallittu läpivieminen
5. Yhteistyö erikoissairaanhoidon kanssa vaativien asiakasryhmien terveydenhuollon palvelujen varmistamiseksi

2. Palveluohjaus ja suunnittelu

1. Palvelutarpeen arvioinnin kokonaisprosessin kehittäminen
2. Yksilökohtaisen palveluohjauksen ja palveluohjauksellisen työotteen kehittäminen ja juurruttaminen vammaispalveluissa
3. Palvelusuunnittelun käyttöönoton edistäminen
4. Asiakkaiden osallistumisen vahvistaminen palvelusuunnittelussa, palvelujen toteuttamisessa ja arvioinnissa

3. Yksilöllinen asuminen

1. Yksilöllisten asumisratkaisujen kehittäminen ja käyttöönotto
2. Kehitysvammahuollon laitoshoidon purkamisen edistäminen ja alueellisten asumisen palvelurakenteiden kehittäminen
3. Asiakaslähtöisen muutto- ja asumisvalmennuksen toimintamallin kehittäminen ja kokeilu

4. Henkilökohtainen apu

1. Organisoitintapojen selvittäminen ja kokoaminen
2. Kehittäminen valtakunnallista osaamista hyödyntäen

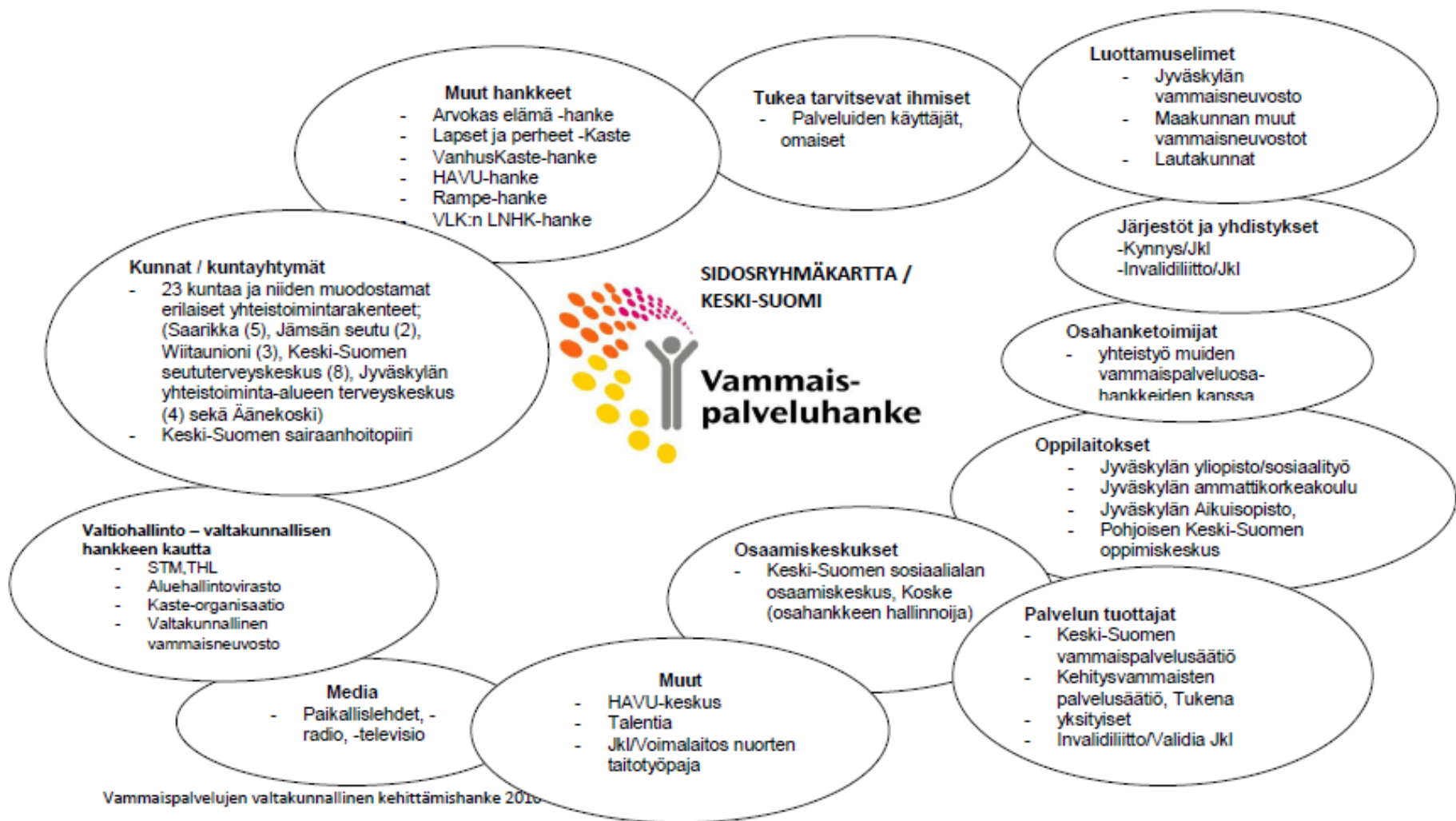
5. Osaamisen vahvistaminen

1. Vammaisalan osaamisen vahvistaminen ja alan työvoiman saatavuuden edistäminen
2. Henkilöstön osaamisen varmistaminen palvelurakenne- ja eläkemurroksessa
3. Eri tapojen kehittäminen osaamisen kehittämiseen ja kuntien peruspalvelujen tukemiseen

Liite 2. Keski-Suomen osahankkeen näkyvyysluettelo

Julkaistu materiaali v. 2011	Muu näkyvyys v. 2011
<ul style="list-style-type: none"> ▪ tiedote sähköpostilla yhteistyötahoille 5/2011 ▪ Kosken internetsivuille alkutietoja 5/2011 ▪ osahankkeen esite 9/2011 ▪ Kosken internetsivut; osa-hankkeen oma osio 10/2011 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Keski-Suomen vammaispalvelutyöryhmän kokous 17.5.11 ▪ Kehas-työtyhmä 23.5.11 ▪ Kosken vammaistyöryhmän kokous 17.5.11 ▪ maakunnallinen vammaispalvelujen sosiaalityöntekijöiden kokous 21.6.11 ▪ kuntakäynti: Viitasaari (yhdessä Arvokas elämä -hankkeen kanssa) 2.8.11 ▪ kuntakäynti: Äänekoski (yhdessä Arvokas elämä -hankkeen kanssa) 16.8.11 ▪ erikoissairaanhoidon työntekijätapaaminen 18.8.11 ▪ erikoissairaanhoidon/kehitysvammaopoliinikan tapaaminen 29.8.11 ▪ hankeyhteistyö Arvokas elämä 30.8.11 ▪ kuntakäynti: Joutsa/Luhanka 31.8.11 ▪ kuntakäynti: Jämsä 1.9.11 ▪ vammaispalvelujen sosiaalityöntekijöiden kokous 9.9.11 Jkl ▪ Kosken vammaistyöryhmä 12.9.2012 ▪ yhteistyöpalaveri JAMK/täydennyskoulutus 15.9.11 ▪ erikoissairaanhoidon ja peruspalveluiden kehittäminen -työryhmä 19.9.11 ▪ Maakunnallinen kehitysvamma alan kokous 20.9.11 ▪ VLK:n lapsen hyvä kuntoutus Keski-Suomen päivä 26.10.11 ▪ Arvokas elämä -hankkeen työkokous 3.10.11 ▪ KEHAS-työryhmä 4.10.11 ▪ kuntakäynti: Keuruu 10.10.11 ▪ vammaispalveluiden maakunnallinen työkokous 12.10.11, Viitasaari ▪ kuntakäynti: Saarikka 13.10.11 ▪ Vammaisneuvoston seminaari Äänekoski 21.10.11 ▪ Aluehallintoviraston ja Kosken kokous 24.10.2011 ▪ kuntakäynti: Laukaa 26.10.11 ▪ Keski-Suomen keskussairaalan rakennus 45:n avajaiset ▪ Sosiaalialan positiiviset polut -kampanjan kokous 1.11.11 ▪ kuntakäynti: Muurame 1.11.11 ▪ Talentia-opiskelijoiden ilta 10.11.11 ▪ Vajaaliikkeisten kunto ry (VLK) Lapsen hyvä kuntoutus -hankkeen loppuseminaari 11.11.11, Helsinki ▪ Arvokas elämä -seminaari 18.11.11 ▪ Arvokas elämä -projektiryhmän kokous ja yhteistyön suunnittelu 21.11.11 ▪ Vammaispalvelujen maakunnallinen kehittäminen -ajankohtaispäivä 1.12.11
Julkaistu materiaali v. 2012	Muu näkyvyys v. 2012
<ul style="list-style-type: none"> ▪ tiedote 1/2012 ▪ Lehtovaara, Pirjo & Talvensola, Sivi: Vaativien kehitysvammopalvelujen ti- 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sosiaalialan positiiviset polut -kampanjan kokous 12.1.12 ▪ Osallisuus – tuettu päätöksenteko ja henkilökohtainen budjetointi -teemapäivä 26.1.2012 ▪ Maakunnallinen vammaispalvelujen sosiaalityöntekijöiden kokous 22.2.12

<p>lanne ja tarve Keski-Suomessa. Keski-Suomen Vammais-Kaste -hankkeen kartoitus syysy 2011.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Lehtovaara, Pirjo & Talvensola, Sivi: Keski-suomalaisten vammaisalan asiantuntijoiden näkemyksiä nykyisistä ja tulevaisuuden vammaispalveluista ▪ Tiedonvälitys/dokumentointi vammaispalveluissa -infopaketti ▪ loppuraportti 8/2012 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kehitysvammahuollon yhteistyökokous 23.2.2012 ▪ Keskustelu Uusi sairaala hankkeesta/kuntoutuksen konsepti K-S shp, Vanhus Kaste, Koske 27.2.2012 ▪ Maakunnallisia vammaisten erityispalveluja pohtiva työryhmä 29.2.12 ▪ Vamlas – syksyn seminaarin suunnittelupalaveri 8.3.2012 ▪ Sosiaalialan positiiviset polut -kampanjan kokous 9.3.12 ▪ Vammaisalan koulutusfoorumin pienryhmän suunnittelukokous 12.3.2012 ▪ Kosken vammaistyöryhmä 14.3.2012 ▪ (Kehitys)vammaisten maakunnallisten erityispalvelujen kehittäminen -yhteistyöiltapäivä 28.3.2012 ▪ Kosken vammaisalan kehittäjien aamukahvit 29.3.2012 ▪ Maakunnallinen vammaisneuvostojen tapaaminen 29.3.2012 ▪ Valtakunnallisen vammaispalveluhankkeen Avin tarkastuskäynti 30.3.12 ▪ Uusi sairaalahanke keskustelu K-S shp, Vanhus Kaste, Koske 2.4.2012 ▪ Aluehallintoviraston ja Kosken kokous 3.4.2012 ▪ Jyväskylässä syksyllä pidettävän seminaarin suunnittelupalaveri 11.4.2012 (Vamlas/Lapsen kasvun ja kuntoutuksen päivät 28.29.10.12) ▪ K-S:n Kaste hankkeiden tapaaminen 13.4.2012 ▪ Itä- ja Keski-Suomen Kaste-päivä, Kuopio 16.4.2012 ▪ Kosken koulutusyhteistyöryhmän kokous 25.4.2012 ▪ Koske X -juhlatapahtuman teemaseminaari ja hanke-esittely 10.5.2012 ▪ Uuden vammais- ja vanhushankkeen suunnittelupalaveri 22.5.2012 ▪ Kosken, Perusterveydenhuollon yksikön ja Kaste-hankkeiden yhteispalaveri 24.5.12 ▪ Erityisasumisen ajankohtainen ohjeistus ja ideologinen perusta - ajankohtaispäivä 28.5.2012 ▪ Arvokas elämä hankkeen työryhmä 31.5.2012 ▪ Kaikille omanlainen arki – en egen Vardag för alla – Valtakunnallisen vammaispalveluhankkeen seminaari 5.6.2012 ▪ Videoavusteinen vuorovaikutuksen ohjausmenetelmä (VIG-menetelmä) – Orientoiva koulutuspäivä 7.6.2012 ▪ videoneuvottelu yEd-ohjelman käytöstä ja koulutuksesta K-S shp pthy, Rampe, Duodecim 18.6.2012 ▪ Koulutus yhteistyö tapaaminen K-S shp pthy, Kaste, Koske 17.8.2012 ▪ Keski-Suomen alueen Kaste hankkeiden tapaaminen 20.8.2012 ▪ Kosken, K-S shp:n perusterveydenhuollon yksikön ja Kaste-hankkeiden yhteispalaveri 24.8.2012 ▪ yEd (prosessimallinnos) ohjelman koulutus 28.8.2012 ▪ Teematyöryhmien tulokset ja jatkosuunnitelmat 29.8.2012
---	--

Liite 4. Osahankkeen ohjausryhmän arviointikyselylomake

1. **Arvioi, missä määrin hankkeelle asetetut tavoitteet ovat toteutuneet asteikolla 1–5** (1=ei lainkaan, 2=toteutus aloitettu, 3=toteutunut osittain, 4= toteutui lähes kokonaan, 5=toteutui täysin)

a. Keski-Suomen alueen vammaispalvelujen palvelurakenteen nykytilanteen jäsentäminen	1	2	3	4	5
b. Keski-Suomen alueen vammaispalvelujen palvelurakenteen kehittämistarpeiden kartoitus	1	2	3	4	5
c. Yhteistyön kehittäminen erikoissairaanhoidon, perusterveydenhuollon ja sosiaalitoimen käytännön toimijoiden kesken yhteisasiakkuustilanteissa	1	2	3	4	5
d. Vammaispalveluiden kehittäminen siten, että ne vastaavat kaikkien kuntalaisten tarpeita	1	2	3	4	5
e. Vammaispalveluiden kehittäminen siten, että tiedonsaanti vammaispalveluista helpottuu (erityisesti alkuvaiheessa)	1	2	3	4	5
f. Maakunnan kehitysvammatyöryhmien yhteistoiminnan ajantasais-taminen	1	2	3	4	5
g. Erityisasiantuntijuuden turvaaminen erittäin vaativissa tilanteissa	1	2	3	4	5
h. Vammaisten kuntalaisten lähipalveluverkoston kehittäminen – erityisesti monitahoisissa tilanteissa	1	2	3	4	5
i. Nykyisten vammaisalan ammattilaisten osaamisen vahvistaminen	1	2	3	4	5
j. Edistää tulevien vammaisalan ammattilaisten riittävää määrää	1	2	3	4	5
k. Edistää tulevien vammaisalan ammattilaisten riittävää osaamisen tasoa	1	2	3	4	5

Muuta sanottavaa hankkeen tavoitteista:

2. **Osahankkeen merkittävin tulos:**

3. **Seikat, jotka...**

- Vaikeuttivat hankkeen tulosten saavuttamista:
- Edesauttoivat hankkeen tulosten saavuttamista:

4. **Arvioi ohjausryhmän toimintaa asteikolla 1–5:** (1= erittäin huono/vähäinen, 2= huono/vähäinen, 3= kohtalainen, 4= hyvä/tärkeä, 5= erittäin hyvä/tärkeä)

- Ohjausryhmän kokoonpano
- Ohjausryhmän toiminta (kokouksien toteutus, ajankäyttö jne)
- Ohjausryhmän merkitys
- Oma panokseni osahankkeelle

Muuta sanottavaa ohjausryhmän toiminnasta:

5. **Hankkeen päättymisen jälkeen**

- on todennäköistä, että...
- on tärkeää, että...

6. **Muuta sanottavaa hankkeesta:**

Liite 5. Keski-Suomen osahankkeen budjetti ja talouden toteutuma 2011–2012

	BUDJETTI 2011-2012		TOTEUMA 2012-2011
RAHOITUS		VARSINAISEN TOIMINNAN TUOTOT	
Valtionavustus	83 276	Valtion avustus	78 111,85
Kunnan/kuntayhtymän omarahoitusosuus	27 759	Kunnan/kuntayhtymän rahoitus	26 037,28
RAHOITUS YHTEENSÄ	111 035	VARSINAISET TUOTOT YHTEENSÄ	104 149,13
		VARSINAISEN TOIMINNAN KULUT	
HENKILÖSTÖMENOT, JOISTA		HENKILÖSTÖKULUT	
Projektiin palkattava henkilöstö	-83 857	Toimihenkilöiden palkat	-56 873,58
Työpanoksen siirto kunnalta	0	Tuntipalkat	-3 375,15
		Muut palkkamenot	-9 614,11
		Sosiaalikulut	-13 471,11
		HENKILÖSTÖMENOT YHTEENSÄ	-83 333,95
VUOKRAT	-11 378	TOIMITILAVUOKRAT	
		Toimitilavuokrat	-4 136,32
		VUOKRAT YHTEENSÄ	-4 136,32
PALVELUJEN OSTOT YHTEENSÄ, JOSTA		MUUT KULUT	
Toimisto-, pankki- ja asiantuntijapalvelut	-6 300	Matka- ja majoituskulut	-4 491,66
Painatukset ja ilmoitukset	-900	Henkilöstön koulutuskulut	-2 216,17
Majoitus- ja ravitsemispalvelut	-1 400	Muut vuokrat	-2 406,22
Matkustus- ja kuljetuspalvelut	-1 300	Aine- ja tarvikeostot	-84,90
Koulutus- ja kulttuuripalvelut	-4 000	Käyttö- ja ylläpitokulut	-728,04
Muut palvelujen ostot	-1 300	Myynti-markkinointikulut	-825,90
		Edustuskulut	-580,03
AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT	-600	Konttori- ja hallintokulut	-2 830,68
		Ostetut palvelut	-2 226,62
INVESTOINTIMENOT	0	Sisäinen laskutus	-288,64
		MUUT KULUT YHTEENSÄ	-16 678,86
HANKKEEN KOKONAISKUSTANNUKSET	-111 035	TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	-104 149,13
		BUDJETIN JA TOTEUMAN EROTUS	-6 885,87

K O S K E
KESKI-SUOMEN
SOSIAALIALAN
OSAAMISKESKUS

Julkaisija

Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

Osoite:

Matarankatu 4
40100 Jyväskylä

www.koskeverkko.fi